

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Τοῦ κ. ALAN PEACOCK, καθηγητοῦ τῆς Οἰκονομικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς York

Κατὰ μετάφρασιν τῆς διδος ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΡΑΓΚΟΥΣΗ, Πτυχιούχου τῆς Α.Β.Σ.Π. (*)

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν κατανομὴν τῶν ἐθνικῶν πόρων, δύναται νὰ ἀναλυθῇ εἰς τρία στάδια. Τὸ πρῶτον στάδιον εἶναι ὁ καθορισμὸς τοῦ ποσοῦ ἐκ τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ, τὸ ὅποιον θὰ διατεθῇ διὰ τὰς ἐκπαιδευτικὰς δαπάνας καὶ ὁ καθορισμὸς τοῦ ποσοῦ τῶν πόρων, οἱ ὅποιοι θὰ ἐξασφαλισθοῦν εἰδικῶς διὰ τὴν χρηματοδότησιν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Τὸ δεύτερον στάδιον εἶναι ἡ κατανομὴ τῶν κονδυλίων τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προϋπολογισμοῦ κατ' ἐπίπεδον ἐκπαιδεύσεως καὶ κατὰ μορφήν δαπανῶν. Τὸ τρίτον στάδιον εἶναι ὁ προγραμματισμὸς τῶν δημοσιονομικῶν μέτρων, ὅπως τῶν φόρων καὶ τῶν ἐπιχορηγήσεων, ἅτινα ἐπηρεάζουσι τοὺς λοιποὺς φορεῖς, δηλ. τὰς πολιτικὰς (προκειμένου περὶ τῶν Η.Π.Α.) κυβερνήσεις, τὰς μονάδας τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, τὰ ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα κλπ., ὥστε νὰ δαπανοῦν δι' ἐκπαιδευτικούς σκοποὺς συμφῶνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς καθορισθεῖσης ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς. Εἶναι ἀναγκαῖον, ἐπομένως, νὰ ἐπινοήσωμεν πλήρη σειρὰν προτύπων λογαριασμῶν, καταδεικνύουσαν σαφῶς πῶς ἔχει χρηματοδοτηθῆ καὶ χρηματοδοτεῖται ἀφ' ἑνὸς ἢ ἰδιωτικῆ ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ δημοσία ἐκπαιδεύσει, καὶ ἀντιστοιχοῦσαν ὡς ἔχει ἢ δυναμένην νὰ προσαρμοθῆ πρὸς τὸ πλαίσιον τῶν λογαριασμῶν τῶν χρησιμοποιουμένων διὰ τὰς οἰκονομικὰς προεχβολάς, ἣ καὶ προβλέψεις, τὰς ὁποίας κάμνουσι συνήθως αἱ ἐθνικαὶ κυβερνήσεις. Σκοπὸς τοῦ κεφαλαίου τούτου εἶναι νὰ καταρτίσῃ μίαν τοιαύτην σειρὰν λογαριασμῶν, νὰ διερευνήσῃ τινὰς τῶν ἀντιμετωπιζομένων δυσχερειῶν κατὰ τὴν προσαρμογὴν τῶν ὑφισταμένων στατιστικῶν στοιχείων εἰς ἐκάστην κατηγορίαν, λογαριασμῶν τῆς σειρᾶς ταύτης καὶ νὰ καταδείξῃ τὴν χρησιμότητα τοῦ λογιστικοῦ τούτου συστήματος διὰ τὴν χάραξιν καὶ ἄσκησιν πολιτικῆς.

Εἰς τὰ δύο ἐπόμενα τμήματα τῆς παρούσης μελέτης (II καὶ III) θὰ ἐξετά-

(*) Ἡ παρούσα ἐργασία ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἔγχειριδίου τοῦ Ο.Ο.Σ.Α. «Στατιστικαὶ ἀνάγκαι διὰ τὸν προγραμματισμὸν ἐκπαιδευτικῶν ἐπενδύσεων», καὶ δημοσιεύεται κατόπιν προφορικῆς ἀδείας τοῦ Συγγραφέως πρὸς τὸν καθηγητὴν κ. Κλ. Β. Μπανταλοῦκαν.

σωμεν τὰ γενικά ἐννοιολογικά καὶ στατιστικά προβλήματα, τὰ ὅποια ἀφοροῦν οἶαν-
 δήποτε προσπάθειαν δημιουργίας προτύπων λογαριασμῶν, συμφώνως πρὸς τὰς ἀνα-
 φερθείσας εἰς τὴν παράγρ. 1 τοῦ ἐγχειριδίου ἀπαιτήσεις. Εἰς τὸ τμήμα IV ἐπεξη-
 γοῦνται αἱ ἀρχαὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων βασίζεται ἡ δημιουργία προτύπων λογαριασμῶν.
 Εἰς τὸ τμήμα V, τὸ ὅποιον βασίζεται ἐπὶ τῶν παραρτημάτων 10 καὶ 11 τοῦ παρόν-
 τος ἐγχειριδίου, δίδεται εἰς σύντομος ἀπολογισμὸς τῆς κτηθείσης πείρας ὡς πρὸς
 τὴν συγκέντρωσιν στοιχείων διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προταθέντος συστήματος λο-
 γαριασμῶν, εἰς δὲ τὸ τελευταῖον τμήμα, ἐξετάζεται ἐν συντομίᾳ ἡ χρησιμότης τῶν
 λογαριασμῶν τούτων διὰ τὴν χάραξιν πολιτικῆς.

II. ΓΕΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Πρὸς κατάρτισιν μιᾶς χρήσιμου σειρᾶς λογαριασμῶν διὰ τὴν Ἐκπαίδευσιν,
 ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται λόγικόν νὰ ἀποσπᾶσωμεν τὸν «Ἐκπαιδευτικὸν τομέα»,
 ἐκ τῶν κοινωνικῶν λογαριασμῶν τῆς οἰκονομίας, ἀκολουθοῦντες, παραδείγματος
 χάριν, τοὺς υἱοθετηθέντας ὄρους εἰς τὸ σύστημα προτυποποίησης τοῦ Ὅργανισμοῦ
 Οἰκονομικῆς Συνεργασίας καὶ Ἀναπτύξεως Ο. Ε. C. D. (1). Τοῦτο δὲ διότι οἱ
 κοινωνικοὶ λογαριασμοί, συμπεριλαμβανομένων ἀμφοτέρων τῶν λογαριασμῶν τοῦ
 εἰσοδήματος καὶ τῆς δαπάνης καὶ τῶν λογαριασμῶν ἐκροῆς κεφαλαίων (χρηματο-
 δοτήσεως), διαμορφῶνουν τὸ στατιστικὸν πλαίσιον τῶν Ἐθνικῶν Προϋπολογισμῶν,
 οἱ ὅποιοι τώρα χρησιμοποιοῦνται ἐκτενῶς εἰς τὸν οἰκονομικὸν καὶ κοινωνικὸν προ-
 γραμματισμὸν. Κατ' ἀρχήν, ἐπιμένοντες, οἱ κοινωνικοὶ λογαριασμοὶ θὰ διασαφηνίσουν
 τὴν θέσιν τῆς ἐκπαίδευσως εἰς τὸ οἰκονομικὸν σύστημα καὶ τὴν σχέσιν τῆς πρὸς
 ἄλλας δραστηριότητας εἰς τὸ σύστημα τοῦτο, ἢ ὅποια ἐπιδρᾶ ἐπὶ τῆς κατανομῆς
 τῶν πόρων. Δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐπιμείνωμεν πολὺ εἰς τὴν προσπάθειαν νὰ πα-
 ρακολοθησώμεν πιστῶς τὰ καθιερωμένα σχετικῶς μὲ τὴν κοινωνικὴν λογιστικὴν,
 διὰ νὰ διαπιστώσωμεν ὅτι σημαντικαὶ ἐννοιολογικαὶ καὶ πρακτικαὶ δυσκολίαι ἀνα-
 φύονται κατὰ τὸν καθορισμὸν τῆς θέσεως τῆς Ἐκπαίδευσως.

Ἐὰν ἡ Ἐκπαίδευσις ἦτο οἰκονομικὴ δραστηριότης συγκρίσιμος πρὸς ἑτέρας
 οἰκονομικὰς δραστηριότητας, θὰ ἦτο σχετικῶς εὐκόλον νὰ ἐπινοήσωμεν ἐν ἐννοιο-
 λογικὸν πλαίσιον, δεικνὺον πῶς αὕτη «παράγεται» καὶ χρηματοδοτεῖται, καὶ κατὰ
 πόσον ἡ «παραγωγὴ» αὕτη ἐπραγματοποιήθη ὑπὸ ἰδιωτικῶν ἢ δημοσίων φορέων.
 Θὰ ἠδύνατό τις ἐν συνεχείᾳ νὰ ἀνοίξῃ ἕνα λογαριασμὸν παραγωγῆς χρεωπιστού-
 μενον μὲ τὴν ἀξίαν τῶν πωλήσεων ἀπ' ἐνὸς καὶ τὴν ἀξίαν τῶν ἀγορῶν ἀπ' ἑτέρου.
 Ἀκολουθοῦντες τὰ καθιερωμένα τῶν κοινωνικῶν λογαριασμῶν, θὰ ἠδυνάμεθα ἐν
 συνεχείᾳ νὰ ὑποδιαιρέσωμεν τὰς πωλήσεις, εἰς πωλήσεις πρὸς τὸν «τελικόν» ἀγο-
 ραστὴν, ἔξαρτωμένας ἐκ τοῦ ἐὰν τὸ προϊόν ἀνεφέρετο ὡς ἐν καταναλωτικὸν ἢ κε-
 φαλαουχικὸν ἀγαθὸν καὶ εἰς ἐνδοκλαδικὰς τοιαύτας, δηλ. πωλήσεις πρὸς ἄλλους
 τομεῖς παραγωγῆς. Εἰς τὸ ἕτερον σκέλος τῶν λογαριασμῶν, ἡ ἀξία τῶν ἀγορῶν θὰ

1) Ὅρα σύστημα προτυποποίησης Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν, ἔκδοσις 1958, Ο.Ο.Σ.Α.,
 Ἰανουάριος 1959, τὸ ὅποιον ἀναφέρεται συντόμως (ἴτοι σελίδες 36-37, σελὶς 63) εἰς τὴν
 θέσιν τῶν Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων εἰς τοὺς Κοινωνικοὺς λογαριασμοὺς.

διηρήτο εις «τελικάς» εισροάς, δηλ. πληρωμιάς παραγωγικών συντελεστών (ένοίκιο, τόκος, κέρδη, καταβολαι μισθών και ήμερομισθίων και αποσβέσεις) και εισαγωγάς, και εις ένδοκλαδικάς εισροάς, δηλ. άγορας έξ άλλων παραγωγικών τομέων. Η διαφορά μεταξύ τής συνολικής αξίας των πωλήσεων και τής άγορας των ένδιαμέσων εισροών θά έδεικνυε τó «καθαρόν προϊόν» τής «έκπαιδύσεως». Τελικώς, θά ήδύνατο τις νά ανοίξη ένα λογαριασμόν κεφαλαίου έμφαινόντα πώς χρηματοδοτείται ή επένδυσις εις κτίρια, εις έξοπλισμόν και εις αποθέματα. Ήτοι, έν συντομία, ή εκπαίδευσις θά ήδύνατο νά ένωματωθή έντός ένός συστήματος λογαριασμών ροής κεφαλαίων, ούτως ώστε ή θέσις αυτής εις τήν οικονομίαν νά έγένετο σαφής.

Έν τή πράξει, έν τούτοις, ώς ήδη κατεδείχθη, κάθε προσπάθεια όπως ακολουθήση τις τάς αρχάς των κοινωνικών λογαριασμών, ήθελεν οδηγήσει τόν έρευνητήν εις έν πλήθος δυσκολιών, αι κυριότεραι των όποιών θ' αποτελέσουν τó αντικείμενον τής άμέσως κατωτέρω αναπτύξεως.

Ο ό ρ ι σ μ ό ς τ ή ς Έ κ π α ι δ ε ύ σ ε ω ς

Ο όρισμός τής εκπαιδύσεως είναι δυσκολώτερος ή ο όρισμός πλείστον άλλων μορφών παραγωγής. Είναι κοινή συνήθεια εις τά έθνικά και διεθνή έπίσημα έγγραφα νά υιοθετηται εις πολύ περιωρισμένους όρισμός, ο όποιος καλύπτει μόνον τά δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα, άτινα παρέχουν «τυπικήν» εκπαίδευσιν. Παραδείγματος χάριν, εις τó έγχειρίδιον τής UNESCO επί των στατιστικών τής εκπαίδευσως (1961), οργανισμός παρέχων εκπαίδευσιν είναι εκείνος εις τόν όποιον «όμάς μαθητών (σπουδαστών) μιås ή περισσοτέρων τάξεων (είναι) ώργανωμένη κατά τρόπον ώστε νά λαμβάνη εκπαίδευσιν ένός δεδομένου τύπου και επιπέδου υπό ξ να ή περισσοτέρους διδασκάλους και υπό ένα άμεισον διευθυντήν».

Δύο κυρίως δυσκολίαι αντιμετωπίζονται κατά τήν προσπάθειαν εφαρμογής ένός τοιούτου είδους «πραγματικού» όρισμού. Η πρώτη δυσχέρεια έγκειται εις τó ό,τι εάν όρισωμεν έν εκπαιδευτικόν ίδρυμα μέ βάση τó τί πράττει τούτο και ουχι επί τή βάση τής οργανωτικής του διαρθρώσεως, θά ανεκαλύπτομεν ότι και άλλαι υποκατάσται μέθοδοι θά ήδύνατο νά περιληφθοϋν εις τήν αυτήν έννοϊαν εκ παραλλήλου πρós τάς τυπικάς τοιαύτας. Παραδείγματος χάριν, ή μητρική φροντίς, ή πρακτική έν τή έργασίá έξάσκησις και ή κατ' οίκον μελέτη δύνανται νά θεωρηθοϋν υποκατάστατα τού νηπιαγωγείου, τού δημοτικού σχολείου, τής επαγγελματικής εκπαίδευσως και τής ανωτάτης εκπαίδευσως αντιστοιχώς. Ο Machlup (1) π.χ. θεωρεί απαραίτητον, κατά τόν υπολογισμόν τού κόστους τής εκπαιδύσεως, νά συμπεριλάβη τήν τεκμαρτήν αξίαν τής διδασκαλίας τής μητέρας, ή όποία είναι ένα υποκατάστατον τής εκπαιδύσεως τού νηπιαγωγείου και τού δημοτικού σχολείου κατάστατον τής εκπαιδύσεως τού νηπιαγωγού. Η μέθοδος υπολογισμού δέν μάς άφορή και των ύπηρεσιών μιås παιδαγωγού. Η μέθοδος υπολογισμού δέν μάς άφορή έδω, αλλά ή συνολική αξία των ύπηρεσιών τούτων κατά τούς υπολογισμούς τού Machlup εύρέθη αντιπροσωπεύουσα τó 7% τού κόστους τής εκπαιδύσεως εις τάς Ήνωμένες Πολιτείας Άμερικής κατά τó 1958. Τó σημαντικόν ζήτημα, τó όποιον

1) Fritz Machlup, ή παραγωγή και ή κατανομή τής γνώσεως εις τάς Ήνωμένες Πολιτείας, Princeton, 1962, σελίδες 54—56.

ἀναφύεται ἐκ τοῦ προβλήματος τούτου τοῦ ὀρισμοῦ, εἶναι ὅτι, ἐὰν ἀποδεχθῶμεν τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ οἰκονομολόγου, ὄχι μόνον ἡ ἀξία ἐνὸς σημαντικοῦ μέρους τῆς «παραγωγῆς» ἐκπαιδεύσεις θὰ ἔπρεπε νὰ συνυπολογισθῇ, ἀλλὰ ἐνεργοῦντες οὕτως, ὁ ὀρισμὸς τοῦ ἐθνικοῦ προϊόντος αὐτοῦ καθ' ἑαυτοῦ θὰ διηρῦνετο καθ' ὅμοιον τρόπον ὡς θὰ ἐγένετο ἐὰν συμπεριελαμβάνοντο αἱ ὑπηρεσίαι τῶν οἰκοκυρῶν.

Ἡ δευτέρα δυσκολία εἶναι ὅτι, ἐὰν ἡ ἐκπαιδεύσις ὀρισθῇ ὡς δραστηριότητες τῶν Ἰδρυμάτων, ἅτινα προσφέρουν τυπικὴν ἐκπαίδευσιν, τότε αὗται συνήθως ἐκτελοῦν μίαν μεγάλην ποικιλίαν ὑπηρεσιῶν διαφόρων τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἐρεύνης, ὡς αἱ ὑπηρεσίαι σχολικῆς ὑγείας, μεταφορᾶς τῶν μαθητῶν ἐκ τῆς οἰκίας εἰς τὸ σχολεῖον, τροφοδοσίας, παραγωγῆς κατοικίας, ὑπηρεσίαι ψυχαγωγίας, καὶ κοινωνικοπολιτικαὶ ὑπηρεσίαι, ὡς ἡ παροχὴ αἰθουσῶν διὰ συνεδριάσεις καὶ ἀκόμη, ὡς συμβαίνει εἰς πολλὰς χώρας, διὰ τὴν διεξαγωγὴν ἐθνικῶν καὶ τοπικῶν ἐκλογῶν. Πλὴν τῶν «παραγωγικῶν» δραστηριοτήτων, τὰ ἐν λόγῳ ἰδρύματα δύνανται νὰ δράσουν ὡς οἰκονομικοὶ μεσάζοντες ἀσχολούμενοι μὲ τὴν κατανομήν χρηματικῶν ποσῶν διὰ τὴν ὑποστήριξιν μαθητῶν καὶ σπουδαστῶν, ὡς εἰς τὴν περίπτωσιν ἐνὸς ἰδιωτικοῦ σχολείου τὸ ὅποσον λαμβάνει δωρεὰς αἵτινες προορίζονται, παραδείγματός χάριν, διὰ τὴν χορήγησιν ὑποτροφῶν καὶ οἰκονομικῆς ἐνίσχυσεως εἰς ἀπόρους μαθητάς. Βεβαίως, τὸ φαινόμενον τῆς ἐπιχειρήσεως ἡ ὅποια παράγει μεγάλην ποικιλίαν προϊόντων, συναντᾶται συχνὰ εἰς τὴν βιομηχανίαν, οὕτως ὥστε ἡ ἐκπαίδευσις παρέχει μόνον ἐν παραδείγμα μιᾶς συχνάκις ἀπαντωμένης δυσκολίας, ἀλλὰ ἡ οὐσία τοῦ θέματος παραμένει ὅτι δὲν εἶναι πάντοτε σαφές ποῖον εἶναι τὸ ἐκπαιδευτικὸν «προϊόν» καὶ ποῖον δὲν εἶναι. Παραδείγματος χάριν, μερικοὶ ἐκπαιδευτικοὶ ἀποδίδουν εὐρύτεραν σημασίαν εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν λειτουργίαν τῶν κολλεγίων καὶ τῶν οἰκοτροφείων των ὡς κοινωνικῶν μονάδων, πέραν τῆς λειτουργίας των ὡς προμηθευτῶν τροφῆς καὶ διαμονῆς.

Ἐκεῖνο εἰς τὸ ὅποσον ἐπιθυμοῦμεν νὰ καταλήξωμεν εἰς τὴν παρούσαν μελέτην εἶναι εἰς «ἐφαρμοσίμος ὀρισμὸς». Τὸ κριτήριον ἐνὸς «ἐφαρμοσίμου» ὀρισμοῦ εἶναι ἡ χρησιμότης του διὰ τὴν ἀσκήσιν πολιτικῆς: Ἐν γενικαῖς γραμμαῖς καὶ ἀναγνωρίζοντες ὅτι ἐνδέχεται νὰ ὑπάρξουν πολλοὶ ἐξαιρέσεις εἰς τὸν κανόνα, ἡ ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ ἀσκεῖται μέσῳ ἰδρυμάτων διοικουμένων ἢ ἐλεγχομένων ὑπὸ τινος κλάδου τοῦ δημοσίου τομέως ἢ μέσῳ ἰδιωτικῶν ἰδρυμάτων, μὲ ὁμοίαν καὶ συγκρισίμους λειτουργίας, ἅτινα ἐνδέχεται νὰ λαμβάνουν κρατικὴν ἐνίσχυσιν. Ὁ πρόχειρος οὗτος κανὼν δημιουργεῖ μίαν μεροληπτικότητα εἰς τὴν μελέτην ταύτην πρὸς τὴν κατεῖθυσαν τῆς «συμβατικῆς σοφίας», ἡ ὅποια δίδει ἔμφασιν εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς τυπικῆς διδασκαλίας. Συγχρόνως, ὁ κανὼν οὗτος θὰ ἐπέτρεπεν ὥστε ὀρισμέναι ἄλλαι ὑπηρεσίαι, πλὴν τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἦτοι ἔρευνα διενεργουμένη εἰς ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα καὶ ἡ ὅποια εἶναι στενωῶς συνδεδεμένη πρὸς αὐτήν, νὰ συμπεριληφθοῦν εἰς αὐτήν.

Οἱ «Παραγωγοὶ» τῆς Ἐκπαίδεύσεως

Πάντοτε ἀντιμετωπίζονται προβλήματα τινα, κατὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ τομέως παραγωγῆς ἐκάστου ἀγαθοῦ. Ἡ συνήθης μέθοδος εἶναι ἡ ταξινομήσις τῶν τομέων

συμφώνως πρὸς τὸ παραγόμενον προϊόν μᾶλλον παρὰ τὴν ἀπασχόλησιν, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ὁ κανὼν οὗτος δὲν προσφέρει ἄλάνθαστον κριτήριον, ἐντὸς τοῦ τομέως παραγωγῆς, καὶ δὲν τοποθετεῖ ὀλόκληρον τὴν παραγωγὴν σαφῶς ἐντὸς τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ παραγωγή ἐκπαιδευτικῶν ὑπηρεσιῶν δύναται νὰ λάβῃ χώραν ἐντὸς τῶν ἐπιχειρήσεων τῶν ἰσῶν βασικὸς σκοπὸς εἶναι νὰ παράγουν ἄλλα πράγματα, ὡς εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς πρακτικῆς ἐξασκήσεως ἐν τῇ ἐργασίᾳ. Τὰ νοικοκυριά, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, δύναται ὡσαύτως νὰ παράσχουν ἐκπαιδευτικὰς ὑπηρεσίας. Ἐν τούτοις, τὸ σπουδαιότερον πρόβλημα ἀναφύεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐν μέγα μέρος τῶν ἐκπαιδευτικῶν ὑπηρεσιῶν παρέχεται ὑπὸ τῶν κρατικῶν ἀρχῶν ἢ τῶν ὀργανισμῶν τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως. Στατιστικῶς τοῦτο δύναται νὰ βοηθήσῃ σημαντικῶς, διότι ἡ συγκέντρωσις αὕτη τῆς παραγωγῆς διευκολύνει τὴν συλλογὴν στοιχείων. Ἐννοιολογικῶς, ὅμως, τίθεμεθα ἀντιμέτωποι πρὸς μίαν ὀλόκληρον σειρὰν περιπλοκῶν.

Ἡ ἐμφάνισις τοῦ Κράτους ὡς παραγωγῶ ἐκπαιδευτικῶν ὑπηρεσιῶν οὐδεμίαν δυσκολίαν ἤθελε δημιουργῆσαι ἐὰν αἱ ὑπηρεσίαι αὗται ἐπωφελοῦντο ἀπλῶς εἰς ἀγοραστάς. Τὸ Κράτος τότε θὰ παρήχε μίαν ἔθνησκοπιημένην ὑπηρεσίαν, ἥτις θὰ ἤδύνατο νὰ ἐνσωματωθῆ εἰς τὸν τομέα τῆς παραγωγῆς. Ἐν τούτοις, δὲν ἔχει οὕτω ἠδύνατο νὰ ἐνσωματωθῆ εἰς τὸν τομέα τῆς παραγωγῆς. Ἐν τούτοις, δὲν ἔχει οὕτω τὸ πρᾶγμα. Εἶναι ἀληθές ὅτι πολλαὶ βιομηχανίαι στηρίζονται εἰς ἐπιχορηγήσεις τῆς πολιτείας μᾶς ἢ ἑτέρας μορφῆς, ἀκόμη δὲ καὶ ἐπιχειρήσεις ἐντὸς μᾶς καὶ τῆς αὐτῆς βιομηχανίας, ἐνδέχεται νὰ ἐπιχορηγοῦν ἢ μίαν τὴν ἄλλην, ἥτοι, διὰ τοῦ καθορισμοῦ τιμῶν αἰτινες προστατεύουσι τοὺς μικροὺς παραγωγούς. Ἡ ἐκπαίδεσις εἶναι μία ἀκραία περίπτωσις «ἀμφιπλεύρου ἐπιχορηγήσεως». Αἱ κρατικαὶ ἐκπαιδευτικαὶ ὑπηρεσίαι δύναται νὰ χρηματοδοτηθῶν εὐρῶς ἐκ φόρων καὶ δανείων. Ἡ κυβέρνησις, δύναται νὰ χρηματοδοτήσῃ ἰδιωτικούς ἐκπαιδευτικούς ὀργανισμούς διὰ τῆς μεταβιβάσεως χρημάτων εἰς τὰ ἄτομα τὰ ὑφιστάμενα τὴν ἐκπαίδευσιν, ὡς καὶ τῆς ἐπιχορηγήσεως πρὸς αὐτοὺς τούτους τοὺς ἐκπαιδευτικούς παραγωγούς ὑπὸ μὲσω ἐπιχορηγήσεων καὶ μονίμων ἐπιχορηγήσεων, χωρὶς νὰ ἀναφέρωμεν τὴν χορηγίαν δανείων. Ἡ διάδοσις τῆς «ἀμφιπλεύρου ἐπιχορηγήσεως» ὑποδεικνύει τὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων αἱ ἀποφάσεις ἀσχήσεως ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς δύναται νὰ ἀχθοῦν εἰς πέρας, οὕτως ὥστε σαφεῖς οἰκονομικαὶ ροαὶ πρέπει νὰ παρουσιάζωνται εὐκρινῶς εἰς οἰονόηποτε σύστημα ἀπλῶν λογαριασμῶν. Ἡ ἀπλοποίησις αὕτη ἐπηρεάζει σημαντικῶς τὸ προταθὲν σχέδιον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς κοινωνικούς λογαριασμούς τῆς ἐκπαίδευσως οἵτινες ἐκτίθενται κατωτέρω.

Ἡ παροχὴ ἐκπαιδευτικῶν ὑπηρεσιῶν ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐπὶ μᾶς μὴ κερδοσκοπικῆς βάσεως δημιουργεῖ μίαν πρόσθετον περιπλοκήν. Τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἴδρυμα δύναται νὰ καταστή ἢ ρυθμιστικὴ μονὰς διὰ τὴν διευθύνειν τῆς διδασκαλίας, ὅχι ὅμως καὶ διὰ λογιστικούς σκοπούς. Μία ἐπιχείρησις πληρῶνει τοὺς ὑπαλλήλους τῆς, οἱ διδάσκαλοι ὅμως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ πληρῶνονται ὑπὸ τῶν σχολείων, ἀλλὰ ὑπὸ τινος κρατικοῦ τομέως. Εἰς τὴν Γαλίαν, παραδείγματος χάριν, οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων τῶν δημοσίων σχολείων καταβάλλονται ἀπ' εὐθείας εἰς αὐτοὺς παρὰ τοῦ Υπουργείου Παιδείας. Δύναται ἐπίσης νὰ ὑπάρξῃ περίπτωσις κατὰ τὴν ὁποίαν ἕν ἰδιωτικὸν ἴδρυμα, τὸ ὁποῖον διευθύνει διάφορα σχολεῖα, νὰ ἀκολουθῆ ἀνάλογον λογιστικὸν σχέδιον ὡς εἶναι ἡ περίπτωσις, παραδείγματος χάριν, τῶν σχολείων τῆς

Σχωτικής Ἐμπορικῆς Ἑταιρείας. Τοῦτο δημιουργεῖ τὴν ἐμφάνισιν ἑνὸς λογαριασμοῦ εἰσοδήματος καὶ δαπάνης διὰ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα, λειτουργοῦντος συμφώνως πρὸς διαφόρους λογιστικὰς ἀρχάς. Τοῦτο βεβαίως θὰ προεκάλει σύγχυσιν, ἐκτὸς ἐὰν ὑπάρξῃ διὰ τὴν κάλυψιν τοιούτων δαπανῶν, κάποια θεωρητικὴ μεταβίβασις κεφαλαίων, ὡς ἀναφέρεται ἀνωτέρω, ἀπὸ τὴν λογιστικὴν πρὸς τὴν ἐκπαιδευτικὴν ἀρχήν.

Ἐκπαιδευτικαὶ «εἰσοραὶ» καὶ «ἐκροαὶ»

Τὸ συμπέρασμα τῆς προηγουμένης παραγράφου εἶναι, ὅτι μέγα μέρος τῶν ἐκπαιδευτικῶν ὑπηρεσιῶν δὲν ἀποτιμᾶται. Δὲν ἔχομεν, ὡς ἐκ τούτου, στοιχεῖα περὶ τῆς ἀξίας τοῦ σχολικοῦ προϊόντος τῆς ὑπὸ τοῦ Κράτους παραγομένης ἐκπαιδεύσεως, οὔτε μερισμὸν τοῦ προϊόντος ταύτης εἰς τελικὰς καὶ ἐνδιαμίστους πωλήσεις. Εἶναι κατὰ συνέπειαν ἀδύνατον νὰ ἐφαρμοσθῇ ὁ συνήθης τύπος μετρήσεως τῆς παραγωγικότητος εἰς τὰς ἐκπαιδευτικὰς ὑπηρεσίας, τῆς περιπτώσεως οὔσης ἀκριβῶς παραλλήλου πρὸς ἐκείνην πολλῶν ἐτέρων δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Ὡς ἐκ τούτου, ἐγείρονται ἐμφανῆ τινὰ προβλήματα, καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐξακριβώσιν τῆς συμβολῆς τῶν ἐκπαιδευτικῶν ὑπηρεσιῶν κατὰ τομέα εἰς τὸ Ἀκαθάριστον Ἐθνικὸν Προϊὸν καὶ τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἀγορῶν τῶν ἐκπαιδευτικῶν ὑπηρεσιῶν εἰς τὸν λογαριασμὸν καταναλώσεως καὶ ἐπενδύσεως, ὡς ἀναλογίαν τῆς συνολικῆς καταναλώσεως καὶ δαπανῶν ἐπενδύσεως ὡς καὶ τῆς Ἀκαθαρίστου Ἐθνικῆς δαπάνης. Δὲν ἀπεπειράθημεν νὰ λύσωμεν τὰ προβλήματα ταῦτα ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς ἡμετέρας στατιστικῆς παρουσιάσεως, ἀλλὰ ἀσχολούμεθα μὲ αὐτὰ ἀναλυτικώτερον εἰς τὸ Κεφάλαιον 6.

Εἰς τὸ παρὸν κεφάλαιον εἶναι ἀπαραίτητον νὰ διευκρινίσωμεν καὶ τὴν διακρίσιν μεταξὺ ἐπενδύσεως, ἀπαιτουμένης διὰ τὴν παραγωγὴν ἐκπαιδευτικῶν ὑπηρεσιῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν εἰσορῶν καὶ ἐκροῶν τῶν ἐκπαιδευτικῶν ὑπηρεσιῶν, ἀφ' ἐτέρου, θεωρουμένων ὡς «ἐπενδύσεως εἰς τὸν ἀνθρώπινον παράγοντα». Ἡ πρώτη μορφή ἐπενδύσεων δὲν δημιουργεῖ ἐννοιολογικὰ ζητήματα, διαφέροντα ἐκείνων τὰ ὅποια ἀντιμετωπίζονται εἰς τὸν ὅρισμὸν τῶν κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν εἰς ἄλλας μορφὰς δραστηριότητος. Ἡ δευτέρα μορφή, ὅμως, δὲν εἶναι τοιαύτη ὥστε νὰ ἀναγνωρίζεται εἰς οἰονδήποτε σχῆμα κοινωνικῶν λογαριασμῶν. Ὑπάρχει τοῦλάχιστον εἰς βάσιμος λόγος διὰ τοῦτο. Ὅπως τονίζει ὁ Machlup ἢ ἀποφασίς ἐὰν θὰ θεωρήσωμεν τὴν ἐκπαιδευτικὴν προσπάθειαν ὡς κατανάλωσιν, ἢ ὡς ἐπένδυσιν, ἐξαρτᾶται εὐρέως ἐκ τῆς ἀπόψεως ἑνὸς ἐκάστου ἐρευνητοῦ. Δύναται νὰ συμφωνηθῇ, ὅτι αἱ παροῦσαι εἰσοραὶ παραγωγικῶν πόρων ἐντὸς τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ τομέως ἔχουν σημαντικὰς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς μελλοντικῆς λειτουργίας τῆς οἰκονομίας, ἀλλὰ εἶναι διαφορετικὴ ἢ περιπτώσις ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ποσοστὸν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προϊόντος, τὸ ὅποion ἔχει τὸν χαρακτήρα ἐπενδύσεως. Πέραν τῆς ἐμφανοῦς ταύτης δυσκολίας, ὁ ὅρος «ἐπένδυσις εἰς τὸν ἀνθρώπινον παράγοντα» ἢ «μὴ ὕλική ἐπένδυσις» δὲν συναντᾶται εἰς τὴν ὁρολογίαν τῶν κοινωνικῶν λογαριασμῶν, καὶ ὑπάρχουν ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι προβάλλουν ἀντίρρησην διὰ τὴν ὁρολογίαν ταύτην, ὑποστηρίζοντες ὅτι αὕτη περιέχει μορφήν τινὰ δουλείας.

Μία πρόσθετος και μᾶλλον δυσμενῆς (διὰ τινος) συνέπεια ἀπορρέουσα ἐκ τῆς θεωρήσεως τῆς ἐκπαιδευτικῆς διαδικασίας ὡς μιᾶς μορφῆς ἐπενδύσεως εἰς τὸν ἀνθρώπινον παράγοντα, εἶναι ἡ ἔμφασις ἢ ὅποια δίδεται εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀτόμου τὸ ὅποιον εἶναι ἀντικείμενον (ἢ ὑποβάλλεται ἀφ' ἑαυτοῦ) εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν διαδικασίαν. Τοῦτο ὑποδηλοῖ, ὅτι ἡ οἰκογένεια εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν μαθητῶν καὶ τῶν σπουδαστῶν ὁμοιάζει πρὸς μίαν «ἐπιχείρησιν» ἀγοράζουσαν ἐκπαιδευτικὰς εἰσροὰς διὰ τὰ παραγάγι καὶ τὰ βελτιώσῃ μέρφωσιν καὶ τεχνικὰς γνώσεις. Διὰ τοῦτο, ἐὰν ὑφίσταται πολιτικὴ ἐνδιαφερομένη διὰ τὴν συλλογὴν πληροφοριῶν ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς χρήσεις εἰς τὰς ὁποίας τὸ ἐκπαιδευτικὸν «προϊόν» ἀναφέρεται, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ παρουσιασθῇ εὐκόλως εἰς ἓνα συμβατικὸν σχῆμα κοινωνικῶν λογαριασμῶν, ἐκτὸς ἐὰν ἡ οἰκογένεια ἢ ὁ σπουδαστὴς ἐθεωροῦντο ὡς μέρος τοῦ τομέως παραγωγῆς. Δὲν ἔχομε τολμήσει νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν ἐπικίνδυνον τοῦτον χῶρον κατὰ τὴν παρουσίαν τῶν στατιστικῶν στοιχείων καὶ οὐδὲν μέρος τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προϊόντος ἔχομεν χαρακτηρίσει ὡς κατανάλωσιν, ἐνδιάμεσον προϊόν, ἢ ἐπένδυσιν, οὔτε ἔχομεν περιγράψαι τοὺς τομεῖς τοὺς **χ ρ η σ ι μ ο π ο ι ο ὕ ν τ α ς** ἐκπαιδευτικὰς ὑπηρεσίας.

Ἐνα τελικὸν ἐννοιολογικῆς φύσεως πρόβλημα σχετικὸν πρὸς τὴν παρουσίαν τῶν πινάκων τῶν δεικνόντων κατὰ ποῖον τρόπον χρηματοδοτεῖται ἡ ἐκπαίδευσις, εἶναι τὸ ἐξῆς: Προφανῶς οἱ πίνακες οὗτοι θὰ πρέπει νὰ δεικνύουν τὰς πραγματικὰς εἰσπράξεις καὶ, ἔπου εἶναι ἀναγκαῖον, τὰς δαπάνας τὰς διενεργουμένας ὑπὸ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων ὑπὸ μορφὴν χορηγήσεων καὶ δανείων ἐκ μέρους δημοσίων ἢ ἰδιωτικῶν φορέων. Ὁ τύπος τῶν ἐκπαιδευτικῶν παροχῶν, ὅμως, καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὸν ἰδιωτικὸν τομέα, δυνατόν νὰ ἐπηρεάζεται σημαντικῶς ὑπὸ ἐμμέσων ἐπιχορηγήσεων μέσφ τοῦ φορολογικοῦ συστήματος, ἤτοι ὑπὸ τὴν μορφὴν, φορολογικῶν ἐκπτώσεων, ἔνεκα τῶν τέκνων, καὶ φορολογικῶν προνομίων διὰ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα. Ἀναγνωρίζοντες λοιπὸν ὅτι τοιαῦτα ἔμμεσοι χρηματοδοτήσεις δυνατόν νὰ εἶναι σημαντικαὶ καὶ νὰ ἔχουν ἀπροσδόκητα ἀποτελέσματα (ὡς ἐπίσης συμβαίνει ἐνίοτε εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς παροχῆς φορολογικῶν προνομίων εἰς τὸν βιομηχανικὸν τομέα, λ.χ. διὰ τὴν ἐνθάρρυνσιν ἐπενδύσεων), θὰ ἦτο παραπλανητικὸν νὰ ἐνσωματώσωμεν στοιχεῖα ἀφορώντα τὰς φορολογικὰς ἀπαλλαγὰς εἰς τοὺς ἡμετέρους λογαριασμούς. Κατὰ πρῶτον, ὑφίσταται ἡ ἀπλῆ ἀντίρρησις ὅτι αἱ φορολογικαὶ ἀπαλλαγαὶ δὲν συνεπάγονται μεταθίβασιν κεφαλαίων ἐκ τοῦ δημοσίου πρὸς τὰ ἰδιωτικὰ ἰδρύματα ἢ τοὺς ἰδιώτας. Δεύτερον, ὑφίσταται ἡ ἀντίρρησις ὅτι ἡ ἐπίδρασις τῶν τοιούτων ἀπαλλαγῶν εἶναι ἤδη προφανῆς εἰς τὰ δάνεια, εἰς τὰς χορηγήσεις καὶ εἰς τὰ δίδακτρα τὰ καταβαλλόμενα ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν καὶ τῶν ἰδρυμάτων, τὰ ὁποῖα ὑπόκεινται εἰς τὰς ἀπαλλαγὰς ταύτας.

III. ΔΥΣΧΕΡΕΙΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

Εἰς τὸ τμήμα τοῦτο ἀσχολούμεθα ὀλιγώτερον μὲ τὰς ἐμφανεστεράς δυσκολίας, αἷτινες θὰ προκύψουν ἀναποφεύκτως κατὰ τὴν συλλογὴν τῶν καταλλήλων διὰ τὴν ταξινομήσιν στοιχείων παρὰ μὲ ἐκείνας αἱ ὁποῖαι ἐπηρεάζουν τὴν φύσιν τῆς ταξινομήσεως αὐτῆς καθ' ἑαυτῆς.

Μερικά ἐκ τῶν πράγματι δυσκόλων προβλημάτων τῆς στατιστικῆς ἐφαρμογῆς ἔχουν ἀποφευχθῆ, ἐὰν ὄχι λυθῆ, ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν νὰ περιορίσωμεν εἰς τοὺς πίνακας μας τὸν ἐκπαιδευτικὸν τομέα, οὕτως ὥστε νὰ περιλαμβάνη μόνον τὰ ἰδρύματα τὰ ἀσχολούμενα μὲ τὴν τυπικὴν ἐκπαίδευσιν, καὶ τὰ ὅποια ἀσχολοῦνται ἐπίσης μὲ ἑτέρας δραστηριότητας ἐκτὸς τῶν ἐκπαιδευτικῶν τοιούτων. Ἴσως, ἐπίσης, πρέπει νὰ ἐξηγήσωμεν ὅτι αἱ στατιστικαὶ δυσκολίαι θὰ ἠῤῥξάνοντο ἐὰν ἠκολουθοῦμεν ἕνα πλεόν αὐστηρὸν «οἰκονομικόν» ὄρισμόν. Κατὰ πρῶτον λόγον, εἰς ὄρισμόν, ὅστις ἔχει ἐπεκταθῆ, παραδείγματος χάριν, διὰ νὰ καλύψῃ νοικοκυριά θὰ ἐδυσκόλευε τὸν στατιστικολόγον νὰ ἀποδώσῃ μίαν τεκμηρτὴν ἀξίαν εἰς ἐκείνας τὰς ὑπηρεσίας τῶν γονέων καὶ τῶν τρίτων, αἱ ὅποιαي χαρακτηρίζονται ὡς ἐκπαιδευτικαί. Κατὰ δεύτερον λόγον, ὁ διαχωρισμὸς τῶν μὴ ἐκπαιδευτικῶν δραστηριοτήτων ἐκ τῶν ἐκπαιδευτικῶν τοιούτων, τῶν ἐκτελουμένων ὑπὸ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων, προσκρούει εἰς τὸ ἐμπόδιον τῆς κατανομῆς τῶν συνδεδειμένων ἐξόδων. Τοῦτο εἶναι ἀρκούντως σαφές εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ἀρχικοῦ κόστους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ τρέχοντος κόστους, ἐνδέχεται νὰ εἶναι δύσκολον, ὅπως, παραδείγματος χάριν, εἰς τὸν καταμερισμὸν τῶν μισθῶν τῶν διευθυντῶν, κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε οὗτος γὰ ἀντανακλᾷ τὴν κατανομὴν τοῦ χρόνου ἐργασίας των μεταξὺ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ μὴ ἐκπαιδευτικῶν λειτουργιῶν. Αἱ δυσκολίαι αὗται, τὰς ὁποίας ἀποφεύγομεν ὅταν συγκεντρώνωμεν τὸ ἐνδιαφέρον μας εἰς τὴν χρηματοδότησιν τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐπανεμφανίζονται ὅταν προσπαθῶμεν νὰ συμυθιάσωμεν τοὺς πίνακας πρὸς τὴν ἀπαιτήσιν τῆς μετρήσεως τῆς χρησιμοποίησεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν πόρων εἰς τὸ Κεφάλαιον IV.

Τὸ κύριον πρόβλημα τῆς στατιστικῆς ἐφαρμογῆς, συνίσταται εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῆς συλλογῆς τῶν στοιχείων εἰς τὸν ἰδιωτικὸν τομέα. Εἰς τὰς πλείστας τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων διεθνῶν συγκρίσεων, αἵτινες εἶναι, ὅπωςδήποτε ἀξιόπιστοι, ὁ ἰδιωτικὸς τομέας ἔχει οὐσιωδῶς παραμεληθῆ. Εἰς μερικὰς μάλιστα χώρας δυνατόν νὰ ἀπαιτηθῆ μεγάλη εἰσορῆ στατιστικῶν στοιχείων διὰ τὴν κάλυψιν τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέως. Ἀκόμη καὶ ὁ προταθεὶς ὄρισμὸς τῆς ἐκπαιδεύσεως πιθανὸν νὰ μὴ καθιστᾷ εὐκόλον τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν ἰδιωτικῶν ἰδρυμάτων καὶ τέλος, τὸ παρὸν μέγεθος καὶ πιθανῶς ὁ ρυθμὸς ἀναπτύξεως εἰς τὸν ἰδιωτικὸν τομέα δυνατόν νὰ εἶναι σχετικῶς μικρὸς. Παρὰ ταῦτα, ὡς ἀνεφέρωμεν ἄνωτέρω, εἰς τὴν τελευταίαν παράγραφον τοῦ Κεφαλαίου II, ὑφίστανται βάσιμοι λόγοι διὰ τὴν συγκέντρωσιν σημαντικῶν προσπαθειῶν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν τομέα, καὶ μόνον ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ἡ ἐπίδρασις τῶν μεθόδων χρηματοδοτήσεως, αἵτινες δὲν ἐμφανίζονται εἰς τὸ ἡμέτερον σύστημα λογαριασμῶν, δύναται νὰ ἀντικατοπτρισθῆ εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν δαπανῶν τῆς ἰδιωτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

IV. ΑΡΧΑΙ ΔΙΕΠΟΨΑΙ ΤΟΥΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Αἱ περιγραφεῖσαι εἰς τὸ Κεφάλαιον II ἄνωτέρω δυσκολίαι, ὑποδηλοῦν ὅτι εἶναι προτιμότερον νὰ εἴμεθα πλεόν μετριόφρονες εἰς τὰς ἡμέτερας ἐπιδιώξεις, παρὰ νὰ χρησιμοποίησωμεν ἕν πλήρως διαρθρωμένον σύστημα κοινωνικῶν λογα-

ριασμών διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν, τὸ ὅποιον θὰ ἐμφανίζῃ τὴν σχετικὴν σπουδαιότητα τῶν ἐκπαιδευτικῶν συναλλαγῶν, παραλλήλως πρὸς τὰς ἄλλας συναλλαγὰς ἐκάστου τομέως, δι' ἀποσπάσεως τοῦ «ἐκπαιδευτικοῦ περιεχομένου» ἐκ τῶν δραστηριοτήτων τῶν κυρίων φορέων (Δημοσίου, ἐπιχειρήσεων, νοικοκυριῶν καὶ λοιπῶν μὴ κατονομαζομένων μονάδων). Περαιτέρω τὸ πρόβλημα τοῦ «ἐφικτοῦ», ἀπὸ στατιστικῆς πλευρᾶς, ὑπαγορεύει ὡς προτιμότερον νὰ θυσιάσωμεν τὴν εὐρυτέραν κάλυψιν, ἢ ὅποια θὰ ἀπαιτοῦσεν ἀρκετὴν δόσιν εἰκασίας, χάριν μιᾶς στενωτέρας καλύψεως, ἢ ὅποια θὰ ἀπέδεδιδε ταχύτερα ἀποτελέσματα ἀπὸ ἀπόψεως ἀκριβείας τῶν πληροφοριῶν. Αὕτη δὲν εἶναι μία σύστασις ἢ ὅποια εἶναι ἀρεστὴ εἰς οἰονδήποτε. Οἱ οικονομολόγοι δυνατὸν νὰ ἰσχυρίζωνται ὅτι «πρόχειροι ἐκτιμήσεις» εἶναι πλέον χρήσιμοι πρὸς τὸν σκοπὸν ὑπολογισμοῦ ἐνὸς μεγάλου ἀριθμοῦ παραμέτρων εἰς ἓν οικονομικὸν «ὑπόδειγμα» (μοντέλον), περιλαμβάνον τὸν ἐκπαιδευτικὸν τομέα, παρὰ οἱ ἀκριβεῖς ὑπολογισμοί, οἵτινες ἀφήνουν ἓν μεγάλον μέρος τοῦ «μοντέλου» ποσοτικῶς ἀκαθόριστον. Ἐν τούτοις, ἡ ἰδιαιτέρα σημασία τὴν ὅποιαν δίδομεν ἐπὶ τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς ἐκπαίδευσως καὶ ἰδιαιτέρως ἐπὶ τοῦ ἐλέγχου τοῦ μεγέθους τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ τομέως, ὅστις ἀσκεῖται ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως διὰ μέσου τῶν χρηματικῶν ροῶν, δυνατὸν νὰ δικαιολογῇ μίαν τάσιν (ροπήν) δι' ἐργασίαν «πέραν» τῶν δραστηριοτήτων μιᾶς ὁμάδος σχετικῶν ὑπηρεσιῶν, ὅπως αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι ὄλων τῶν ἐπιπέδων, τῶν ὁποίων αἱ συναλλαγαὶ εἰσοδήματος καὶ δαπάνης, αἱ σχετικαὶ πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν, δύνανται σχετικῶς εὐκόλως νὰ καθορισθοῦν, παρὰ δι' ἐργασίαν «ἐντὸς» τῶν ὡς ἄνω δραστηριοτήτων, ἀπὸ ἓν εὐρὺ θεωρητικὸν πλαίσιον περιλαμβάνον ὅλας τὰς μεταξὺ τῶν κυρίων παραγόντων δυνατὰς συναλλαγὰς, εἰς τὰς ἐποίας εἶναι ἀδύνατον νὰ καθορισωμεν τιμὰς παρὰ μόνον εἰς μικρὸν ἀριθμὸν ἐνδοκλαδικῶν ροῶν.

Τοῦτο ὑποδηλοῖ, ὅτι ἀρχίζομεν ἀνοίγοντες ἓνα συγκεντρωτικὸν λογαριασμὸν ἐσόδων καὶ δαπάνης διὰ τὸν ἐκπαιδευτικὸν τομέα, ὅστις εἶναι ἀντίστοιχος πρὸς τὸν συνδεδεασμένον λογαριασμὸν παραγωγῆς καὶ κεφαλαίου διὰ τὸν βιομηχανικὸν τομέα τῆς οἰκονομίας, ὡς περιεγράφη συντόμως, εἰς Κεφάλαιον II, ἀνωτέρω. Δυνάμεθα κατόπιν νὰ διαπιστώσωμεν τὰς διαφορὰς μεταξὺ τῆς ἐκπαίδευσως καὶ ἄλλων τύπων «παραγωγῆς», οἵτινες ἔχουσιν ἤδη ἀναφερθῆ ὡς οὗτοι ἐμφανίζονται εἰς τὸ σύστημα ἐθνικῶν λογαριασμῶν.

Ἡ πρώτη διαφορὰ ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ παραγωγῆς καὶ κεφαλαίου τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων προκύπτει ἐκ τῆς περιπλοκῆς τῆς ἀναφερθείσης εἰς τὸ Κεφάλαιον II ἀνωτέρω. Ἐάν, ἀπλῶς, συνεκentrῶναμεν τοὺς λογαριασμοὺς καὶ προσεβίναμεν εἰς ἀναταξινόμησίν των θὰ εὐρίσκαμεν ὅτι ἐλλείπουν σημαντικὰ στοιχεῖα δαπανῶν, ὡς παραδείγματος χάριν, μισθοί, ἡμερομίσθια, ἅτινα καταβάλλονται ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς κυβερνήσεως. Ἀπαιτεῖται, ἐπομένως, νὰ προσθέσωμεν τὰ τοιαῦτα στοιχεῖα ὅπου εἶναι δυνατόν, εἰς τὴν πλευρὰν τῶν δαπανῶν καὶ νὰ ἰσοσκελίσωμεν τὸν λογαριασμὸν μεταφέροντες εἰς τὸ ἕτερον σκέλος αὐτοῦ ἰσόποσον ἐκ τῶν σχετικῶν Ἀρχῶν Ἐλέγχου. Ἀφ' ἑτέρου, ἐνῶ ὁ ὄρισμός τῆς ἐκπαίδευσως ὡς δραστηριότητος ἰδρυμάτων τυπικῆς ἐκπαίδευσως, μᾶς ἐπιτρέπει εἰς τὸ στάδιον τοῦτο νὰ συμπεριλάβωμεν «παραγωγικὰς» δραστηριότητας διαφόρους τῆς διδασκαλίας, θὰ προ-

ΠΙΝΑΞ IV 1. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΩΣ

Ἔσοδα

Δαπάναι

I. ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕ- V. ΑΓΟΡΑΙ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕ-
ΣΙΩΝ ΣΙΩΝ

- α) Πρὸς τὴν κεντρικὴν κυβερνήσιν
β) Πρὸς τὰς τοπικὰς κυβερνήσεις
γ) Πρὸς τὸν ἰδιωτικὸν τομέα
δ) Πρὸς τὴν ἀλλοδαπήν

- α) Τρέχουσαι
ι) Μισθοὶ καὶ ἡμερομίσθια
ιι) Ἄλλα
β) Κεφαλαίου

II. ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ

- α) Ἐκ τῶν κεντρικῶν κυβερνήσεων
β) Ἐκ τῶν τοπικῶν κυβερνήσεων
γ) Ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέως
δ) Ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς

VI. ΤΟΚΟΣ ΔΑΝΕΙΩΝ

- α) Εἰς ἐγχωρίους τομεῖς
β) Εἰς τὴν ἀλλοδαπήν

III. ΕΤΕΡΟΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

IV. ΔΑΝΕΙΑ

- α) Ἐκ τῶν κεντρικῶν κυβερνήσεων
β) Ἐκ τῶν τοπικῶν κυβερνήσεων
γ) Ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέως
δ) Ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς

VII. ΕΞΟΦΛΗΣΙΣ ΔΑΝΕΙΩΝ

- α) Πρὸς ἐθνικοὺς τομεῖς
β) Πρὸς τὴν ἀλλοδαπήν

Σύνολα

εκάλει πιθανῶς μόνον σύγχυσιν ἐὰν ἡ δραστηριότης τοῦ ἐνδιαμέσου χρηματοδότου (ὡς ἀναφέρεται εἰς τὸ Κεφάλαιον II ἀνωτέρω) ἐνεφανίζετο σαφῶς εἰς τὸν πίνακα IV. 1. Κατωτέρω προτείνεται μία ἐναλλακτικὴ ἐξέτασις τοῦ ἡμετέρου προτύπου λογαριασμῶν.

Ἡ δευτέρα διαφορὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν σχετικὴν σπουδαιότητα τῶν διαφορῶν ἐσόδων καὶ δαπανῶν. Ἡ κατηγορία I ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἀξίαν τῶν πωλήσεων μιᾶς ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ εἰς τὴν πραγματικότητα θὰ ἦτο κατὰ μέγαν μέρος εἰσόδημα προερχόμενον ἐκ διδάκτρων καταβαλλομένων ὑπὸ τῶν νοικοκυριῶν ἢ διὰ λογαριασμῶν τούτων. Μία ἄλλη κατηγορία μεγάλης σπουδαιότητος ἴσως εἶναι ἢ διὰ συμβάσεως ἀναλαμβάνομένη ἔρευνα ὑπὸ τῶν πανεπιστημίων, ἢ ὅποια ἀγοράζεται ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, μολοντί ἡ μέθοδος χρηματοδοτήσεως θὰ ἠδύνατο ἐναλλακτικῶς νὰ ἐμφανισθῇ καταλληλότερον ὡς μία δωρεὰ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, εἰς τὴν κατηγορίαν II. Σημαντικὸν εἶναι, ὅτι ἡ κατηγορία II εἶναι πιθανώτερον νὰ ἀποτελῇ γενικὴν πηγὴν χρηματοδοτήσεως παρὰ ἡ κατηγορία I. Θὰ συμπεριελάμβανεν αὐτὴ ἕλους τοὺς τύπους τῶν μὴ «ἀνταποδομιζομένων» πληρωμῶν διὰ συγκεκρίμενους σκοποὺς ἢ ὄχι.

Ἐνῶ ὁ πίναξ IV. 1. δύναται νὰ παράσχη γενικὰς τινας ἐνδείξεις τῆς σχε-

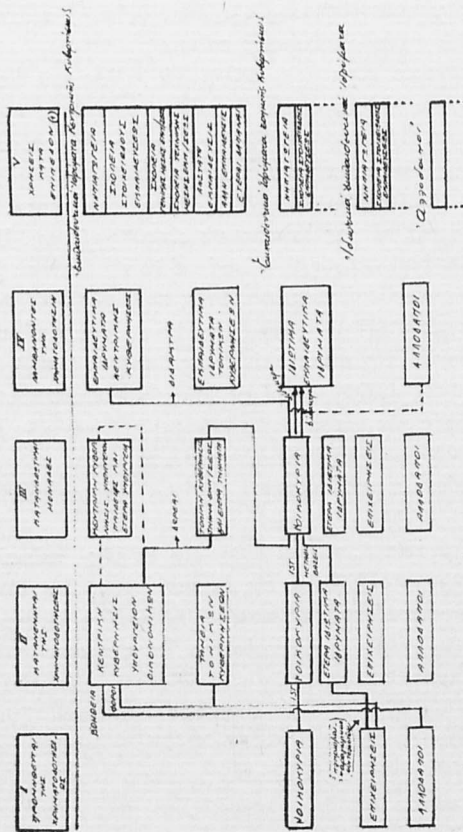
τικῆς σπουδαιότητος τῶν διαφορετικῶν εἰδῶν χρηματοδοτήσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν οἰκονομικῶν πόρων τῶν χρησιμοποιουμένων ὑπὸ τῆς ἐκπαιδεύσεως ὑπὸ μορφήν καταναλώσεως καὶ κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν, τοῦτο οὐδεμίαν ἐτέραν σπουδαιότητα ἔχει. Εἰς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ κεφαλαίου τούτου θὰ διαπραγματευθῶμεν τρεῖς ἐπεξεργασίας τοῦ λογαριασμοῦ τούτου, αἵτινες εἶναι ἀναγκαῖαι, ἐφ' ὅσον τὰ στατιστικὰ στοιχεῖα τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως πρόκειται νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἐπιφελῶς διὰ σκοποὺς ἀσκήσεως πολιτικῆς.

Ἡ πρώτη ἐπεξεργασία εἶναι πολὺ ἀπλή. Τὸ σκέλος τοῦ εἰσοδήματος τοῦ πίνακος IV. 1. θὰ ἠδύνατο νὰ ταξινομηθῇ ἐκ νέου, συμφώνως πρὸς τὸν τύπον τοῦ συναλλασσομένου τοιμέως, δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ μᾶλλον παρὰ κατὰ τύπον οἰκονομικῶν συναλλαγῶν, ὡς ἀπαιτεῖται ὑπὸ τῆς διαδικασίας καταρτίσεως κοινωνικῶν λογαριασμῶν. Εἰς τὸ σκέλος τῶν δαπανῶν, ἐπίσης, ὑφίστανται τοὐλάχιστον δύο ἐναλλακτικαὶ ταξινόμησεις, αἵτινες δυνατόν νὰ εἶναι χρήσιμοι. Ἡ μία θὰ ἦτο νὰ ταξινομήσωμεν τὴν δαπάνην κατὰ ἐπίπεδον ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐνδεχομένως μετὰ μᾶς ὑποδιαίρεσεως συμφώνως πρὸς τὰς οἰκονομικὰς κατηγορίας. Μία ἄλλη θὰ ἦτο νὰ υἱοθετήσωμεν μίαν λειτουργικὴν ταξινόμησιν διακρίνοντας τὴν διοίκησιν, τὴν διδασκαλίαν, τὰς δαπάνας ἔρευνῶν καὶ τὰς μὴ «ἐκπαιδευτικὰς δαπάνας», τὰς ἀναλαμβανόμενας ὑπὸ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων. Θὰ ἠδύνατο πάλιν νὰ ὑπάρξῃ μία ὑποδιαίρεσις ἐκάστης λειτουργικῆς ταξινόμησεως δεικνύουσα τὴν οἰκονομικὴν κατηγορίαν. Αἱ πρόσθετοι αὗται ταξινόμησεις δύνανται εὐκόλως νὰ ἐνσωματωθοῦν εἰς τὸ πρότυπον σύστημα λογαριασμῶν ὅπερ δίδεται κατωτέρω.

Ἡ δευτέρα ἐπεξεργασία ἀποβαίνει ἀναγκαῖα ἐκ τῆς πολυπλόκου δομῆς, τῆς ὀργανώσεως καὶ τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἥτις δὲν ἐμφανίζεται εἰς τὸν πίνακα IV. 1. "Ἐν παράδειγμα δύναται νὰ καταστήσῃ τὸ σημεῖον τοῦτο περισσότερο σαφές. "Ἄς θεωρήσωμεν ἓνα σπουδαστὴν ὅστις παρακολουθεῖ ἐν πανεπιστήμιον ἐξ ὀλοκλήρου χρηματοδοτούμενον ἐκ τῶν διδασκτρων, καὶ τοῦ ὁποίου οἱ γονεῖς καταβάλλουν ὅλα τὰ δίδακτρα. Ἡ συναλλαγή αὕτη θὰ ἐνεφανίζετο εἰς τὸν πίνακα IV. 1. εἰς τὴν πλευρὰν τῶν ἐσόδων, ὡς μία πώλησις ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν τομέα [στοιχεῖον I (C)]. Θὰ ὑφίστατο ἐνταῦθα εἰς ἀκριβῆς παραληλισμὸς πρὸς μίαν πώλησιν εἰς ἓν νοικοκυριὸν ὑπὸ μᾶς ἐπιχειρηματικῆς μονάδος πωλοῦσης οἰονόηποτε ἀγαθῶν. "Ἄς θεωρήσωμεν δύο περαιτέρω περιπτώσεις, μίαν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ σπουδαστὴς λαμβάνει ὑποτροφίαν ἐκ τινος τοπικῆς ἀρχῆς διὰ τοὺς ἰδίους σκοποὺς καὶ ἐτέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ σπουδαστὴς λαμβάνει μίαν ὑποτροφίαν ἐξ ἑνὸς ἰδιωτικοῦ ἰδρυματος, διὰ νὰ φοιτήσῃ ἢ εἰς δημόσιον πανεπιστήμιον εἰς τὴν χώραν του, ἢ εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις (ἀγνοοῦντες πρὸς στιγμὴν τὴν ἐναλλακτικὴν λύσιν τῆς φοιτήσεως εἰς τὸ ἐξωτερικόν) οὐδεμία διαφοροποίησις θὰ ἐπήρχετο εἰς τὴν ταξινόμησιν τῆς συναλλαγῆς αὐτῆς εἰς τὸν πίνακα IV. 1. Ἐν τούτοις, ὅπισθεν τῆς πληρωμῆς τῆς ὑποτροφίας εἰς τὰς δύο ταύτας περιπτώσεις, ὑφίσταται μία ἄλλοσος συναλλαγῶν, ἥτις ἐπιδρᾷ ἐφ' ὅλων τῶν παραγόντων τῆς οἰκονομίας. Ἡ ὑποτροφία, ἥτις καταβάλλεται ὑπὸ τοπικῆς ἀρχῆς, δύναται νὰ ἐξαρτᾶται ὄχι μόνον

РИСА I IV. 2

131. *Насекомые* и *растения* относятся к *животным* и *растениям* соответственно. В *животных* и *растениях* различают *животные* и *растительные* организмы. В *животных* различают *животные* и *растительные* организмы. В *растениях* различают *животные* и *растительные* организмы.

ἐκ τῶν κεφαλαίων τῶν εἰσπραττομένων ἐκ τῆς τοπικῆς φορολογίας, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ ἐκ τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως. Τὰ κεφάλαια τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως, ἐν συνεχείᾳ, προέρχονται ἐκ τῆς φορολογίας, ἀκόμη δὲ καὶ ἐκ τῆς ξένης βοήθειας εἰς μερικὰς περιπτώσεις. Ἡ ὑποτροφία, ἣτις καταβάλλεται ὑπὸ ἰδιωτικοῦ ἰδρύματος, δυνατὸν νὰ χρηματοδοτῆται ὑπὸ δωρεῶν παρεχομένων ὑπὸ ἰδιωτῶν, ἢ ἐξ εἰσοδημάτων ἐκ χρεωγράφων καὶ μετοχῶν κατεχομένων ὑπὸ τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἄπεικονίζομεν τὰς περιπτώσας τὰς ὁποίας δημιουργεῖ ἡ κατάστασις αὕτη εἰς τὸν πίνακα IV. 2, ὅστις ἐπίσης παρέχει μίαν εἰσαγωγὴν εἰς τὸ σύστημα λογαριασμῶν, τὸ ὁποῖον προτιθέμεθα νὰ ἀναπτύξωμεν κατωτέρω. Τὸ δοθὲν παράδειγμα εἶναι ἐν ἐκ τῶν πολλῶν, τὰ ὁποῖα θὰ ἀποδείξουν ὅτι οἰαδήποτε καθαρὰ εἰκὼν τῆς δομῆς τῆς χρηματοδοτήσεως ἀπαιτεῖ μίαν «ἀποκεντροποίησιν» τοῦ πίνακος IV. 1, ὅχι μόνον ὀριζοντίως, ὡς ἐπροτάθη εἰς τὸ Κεφάλαιον IV, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ καθέτως, οὕτως ὥστε νὰ καταστῶμεν ἱκανοὶ νὰ παρακολουθήσωμεν τὰς ροὰς μεταξὺ τῶν διαφόρων Ἄρχῶν τῶν ἐχουσῶν σχέσιν πρὸς τὴν χρηματοδότησιν τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ὁ Πίναξ IV. 2, δεικνύει πρῶτον, ὅτι ὑφίστανται τρεῖς ὁμάδες φορέων — ὁ δημόσιος τομεὺς, ὁ ἰδιωτικὸς τομεὺς καὶ ἡ ἀλλοδαπή — αἱ ὁποῖαι εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποδιαιρεθοῦν περαιτέρω. Δεύτερον, οὗτος δεικνύει ὅτι αἱ ὁμάδες αὗται δύναται νὰ ἐκτελέσουν τέσσαρας ὁ ρ α σ τ η ρ ἰ ὀ τ η τ α ς. Δύναται νὰ χρησιμοποιήσουν κεφάλαια (ὡς ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα ἅτινα πράγματι ἀγοράζουν ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίας διὰ νὰ ἐκτελέσουν τὸν ἐκπαιδευτικὸν προγραμματισμὸν). Δύναται νὰ εἶναι «φορεῖς ἐξ ὀδῶν» (οἵτινες πράγματι προμηθεύουν τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα διὰ κεφαλαίων), ἢ «κατανομεῖς τῆς χρηματοδοτήσεως» (ἦτοι, ἰσοδύναμοι τῶν μεσαζόντων εἰς τὴν χρηματοδότησιν, οἵτινες κατανέμουν εἰς τοὺς καταναλωτὰς κεφάλαια προερχόμενα ἐκ διαφόρων πηγῶν). Τέλος, εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέως καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς, δύναται νὰ εἶναι «προμηθευτὰ ἰς τῆς χρηματοδοτήσεως» (ἦτοι ὁμάδες, αἵτινες ἀποποιοῦνται τὴν χρησιμοποίησιν τῶν πόρων ἢ ὁμάδες εἰς τὰς ὁποίας δὲν παραχωρεῖται αὕτη, μονίμως ὡς εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν φορολογουμένων, ἢ προσκαίρως, ὡς εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν δανειστῶν, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως οἱ πόροι οὗτοι μεταδιδασθῶσιν δι' ἐκπαιδευτικὴν χρῆσιν).

Ὁ Πίναξ IV. 2 ἐξετάζει μίαν μόνον ἀπλῆν περίπτωσιν ἐξετάζοντες ὁμῶς τὴν κίνησιν τῶν κεφαλαίων ἀπὸ τῆς προσφορᾶς ἕως τῆς χρησιμοποίησεως, δυνάμεθα νὰ συναντήσωμεν μίαν πολύπλοκον ποικιλίαν διαφορετικῶν εἰδῶν συναλλαγῶν. Παρὰ νὰ παρουσιάσωμεν ταύτας εἰς τὸ διάγραμμα ροῆς, τὸ ὁποῖον ἴσως οὕτω καταστῆ ὑπερβολικῶς πολύπλοκον, παρουσιάζομεν τὰ διαφορετικὰ ταῦτα εἶδη συναλλαγῶν εἰς σχῆμα μήτρας ἔρα πίνακα IV. 3 (α) (β) (γ) (δ)].

Παρέχοντες εἰς τὸ τελευταῖον στάδιον μίαν διευκρίνισιν καὶ σχόλια ἐπὶ τῆς πραγματικῆς χρησιμότητος τῆς ταξινομήσεως ταύτης διὰ τὴν Γαλλίαν, δυνάμεθα νὰ περιορίσωμεν τὴν προσοχὴν μας εἰς τινὰ γενικὰ σημεῖα, ἅτινα προκύπτουν κατὰ τὴν προσπάθειαν χρησιμοποίησεως τῶν πινάκων τούτων. Ἐν πρώτοις, ὡς ἔχομεν ἤδη τονίσει, μολογόντι πρέπει νὰ δοθῆ ἡ μία θεμελιώδης διάκρισις μεταξὺ τῶν τριῶν ἐμάδων παραγόντων — δημόσιαι ἀρχαί, ἰδιωτικὸς τομεὺς καὶ ἀλλοδαπή — θὰ εἶναι

Π Ι Ν Α Ξ Ι V. 3 (α)
 I/III. Προμήθειαι κεφαλαίων πρὸς τοὺς κατανεμητὰς τῆς χρηματοδοτήσεως

	Κεντρική Κυβέρνησις Ἑπιχειρήσεων Οικονομικῶν	Τοπική Κυβέρνησις	Νοικοκυριά	Ἐπιχειρήσεις	Ἴδιωτικά ἱδρυματὰ	Ἄλλοδαποὶ
ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ Φόροι						
Ἀγοραὶ ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν						
Μεταβιβάσεις						
Δάνεια						
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ Φόροι						
Ἀγοραὶ ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν						
Καταβολαὶ τόκων καὶ τοκομεριδίων						
Μεταβιβάσεις						
Δάνεια						
ἈΛΛΟΔΑΠΟΙ Καταβολαὶ τόκων καὶ τοκομεριδίων						
Μεταβιβάσεις						
Δάνεια						

Π Ι Ν Α Ξ Ι V 3(γ)

III/IV. Εισπράξεις εκ τών καταναλωτικών μονάδων

	'Εκπ/τικά 'Ιδρύματα Κεντρικής Κυβερνήσεως	'Εκπ/τικά 'Ιδρύματα Τοπικής Κυβερνήσεως	'Ιδιωτικά 'Εκπ/τικά 'Ιδρύματα	'Αλλοδαποί
I. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ				
1. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ				
(α) Δωρεαί				
(β) 'Αγοραι αγαθών και υπηρεσιών				
(c) Δάνεια				
2. ΕΤΕΡΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ				
(α) Δωρεαί				
(β) 'Αγοραι αγαθών και υπηρεσιών				
(c) Δάνεια				
II. ΤΟΠΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ				
(α) Δωρεαί				
(β) 'Αγορα αγαθών και υπηρεσιών				
(c) Δάνεια				
III. ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ				
(α) 'Αγοραι αγαθών και υπηρεσιών				
(β) Δάνεια				
IV. ΕΤΕΡΑ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ				
(α) Δωρεαί				
(β) 'Αγοραι αγαθών και υπηρεσιών				
(c) Δάνεια				
V. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ				
(α) Δωρεαί				
(β) 'Αγοραι αγαθών και υπηρεσιών				
(c) Δάνεια				
VI. ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ				
(α) Δωρεαί				
(β) 'Αγοραι αγαθών και υπηρεσιών				
(c) Δάνεια				

Π Ι Ν Α Ξ Ι V 3 (δ) (ι)
 ΙV/V. Ταξινόμησης τών δαπανών κατά έγχωρίους χρησιμοποίητάς κεφαλαίων

	'Αγοράι άγαθών και ύπηρεσιών				Τόκοι Δανείων	'Ανταπόδοσις Δανείων
	Τρέχουσαι		Κεφαλαίου			
	Μισθοί και 'Ημερομίσθια	'Ετεροι	Σχηματισμός 'Ακαθάριστου Παχίου Κεφαλαίου	Αύξησης 'Αποθεμάτων		
'Εκπαιδευτικά 'Ιδρύματα Κεντρικής Κυβερνήσεως						
'Εκπαιδευτικά 'Ιδρύματα Τοπικής Κυβερνήσεως						
'Ιδιωτικά 'Εκπαιδευτικά 'Ιδρύματα						

Π Ι Ν Α Ξ Ι V 3 (δ) (ι)

IV/V. Θεσμολογική ταξινόμησης τῶν δαπανῶν κατὰ ἐγχωρίου χρησιμοποιητᾶς κεφαλαίων

	Νηπι- γωγεία	Στοιχειώ- δης (Ἐκπ/σις)	Γενική Μέση (Ἐκπ/σις)	Τεχνική Μέση (Ἐκπ/σις)	Ἀνωτάτη Ἐκπαί- δευσις	Ἐτέρα Ἐκπαί- δευσις	Ἐτεροι Δαπάναι
Ἰδρύματα Κεντρικῆς Κυβερνήσεως							
Ἰδρύματα Τοπικῆς Κυβερνήσεως							
Ἰδιωτικά Ἐκπαιδευτικά Ἰδρύματα							

Π Ι Ν Α Ξ Ι V 3 (δ) (ιι)

IV/V. Λειτουργικὴ ταξινόμησης τῶν δαπανῶν κατὰ ἐγχωρίου χρησιμοποιητᾶς κεφαλαίων

	Διοικήσις	Διδασκαλία	Ἔρευνα	Μὴ Ἐκπ/καί δαπάναι
Ἰδρύματα Κεντρικῆς Κυβερνήσεως				
Ἰδρύματα Τοπικῆς Κυβερνήσεως				
Ἰδιωτικά Ἐκπαιδευτικά Ἰδρύματα				

ἴσως χρήσιμον καὶ σημαντικὸν νὰ χρησιμοποιήσωμεν ἄλλας ὑποδιαιρέσεις, παρὰ ἐκείνας τὰς ὁποίας ἐνεφανίσαιμεν εἰς τὸν πίνακα IV. 2 καὶ IV. 3. Παραδείγματος χάριν, εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Δυτικῆς Γερμανίας, μία καλυτέρα διαίρεσις τῶν δημοσίων ἀρχῶν παρουσιάζεται ἀναγκαία, διότι τὰ ἕνδεκα ὁμόσπονδα κράτη, Länder (State) συμπεριλαμβανομένου τοῦ Stadtstaaten (City States e.g. Hamburg) καὶ τῶν Gemeinden (τοπικῶν κοινοτήτων), καθὼς ἐπίσης καὶ τῆς Bund ("Ὁμοσπονδιακῆς κυβερνήσεως), παίζουσι ἓνα σημαντικὸν ρόλον εἰς τὴν παροχὴν ἐκπαιδεύσεως. Πολλάκις ἴσως νὰ εἶναι δύσκολος ἡ τοποθέτησις ἐνὸς συγκεκριμένου Ἰδρύματος εἰς τὸ σωστὸν τετραγωνίδιον, ἦτοι, δι' ὀρισμένους σκοποὺς ἴσως εἶναι σκόπιμον νὰ συμπεριλάβωμεν τὰς ἐθνικοποιημένας βιομηχανίας εἰς τὸν ἐπιχειρηματικὸν τομέα, ἀλλὰ δι' ἄλλους σκοποὺς δὲν εἶναι δυνατόν.

"Ὅταν στραφῶμεν ἀπὸ τοὺς παράγοντας πρὸς τὰς δραστηριότητας αὐτῶν, δυνάμεθα θεαίως νὰ συναντήσωμεν δυσκολίαν εἰς τὸ νὰ διαχωρίσωμεν τὰς λειτουργίας τῶν ὡς κατανεμητῶν καὶ καταναλωτῶν ἐκ τῶν δραστηριοτήτων τῶν ὡς χρησιμοποιοῦντων. Ἐγγοιολογικῶς, εἶναι εὐκόλον νὰ διακρίνωμεν τὴν λειτουργίαν μιᾶς ἐπιχειρήσεως ὡς εὐεργέτου τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀπὸ τὴν λειτουργίαν τῆς ὡς ἀγοραστοῦ ἐκπαιδευτικῶν ὑπηρεσιῶν, ὅπως ἡ ἔρευνα, καὶ ὡς «παραγωγῶν» τῆς ἐκπαιδεύσεως, ὡς εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς πρακτικῆς ἐν τῇ ἐργασίᾳ ἐξασκήσεως. Ἐὰν αἱ διακρίσεις αὗται εἶναι δυνατόν νὰ ἀπεικονισθοῦν στατιστικῶς, εἶναι μία ἄλλη ὑπόθεσις. Ἐν σπουδαιότερον παράδειγμα πιθανῶς εἶναι, ἐὰν τὸ «ἐργοστάσιον», δηλ. τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἴδρυμα, δὲν εἶναι ἡ ἐπιχείρησις, δηλ. ὁ φορεὺς τῆς ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς. Μίαν τοιαύτην περίπτωσιν ἔχομεν διευκρινήσει ἤδη δι' ἐνὸς ἐτέρου τρόπου δι' ἀναφορὰς εἰς τὸν ἔλεγχον ἐθνικῶν λογαριασμῶν (Κεφάλαιον 2). Ἴσως, οὕτω καταστῆ ἀδύνατον νὰ κἀνωμεν κάτι περισσότερον παρὰ νὰ διατηρήσωμεν μίαν θεωρητικὴν διάκρισιν εἰς ὀρισμένας περιπτώσεις μεταξὺ «δαπανόντων» καὶ «χρησιμοποιοῦντων».

Ἐπιθυμοῦμεθα οὕτως, εἰς μίαν τελικὴν σειρὰν προβλημάτων συνδεδεμένων πρὸς συναλλαγὰς αἰτινες συνδέουσι τὰς διαφόρους δραστηριότητας. Ἐὰν, παραδείγματος χάριν, ὁ ἴδιος τομεὺς (καὶ ἀκόμη καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν νοικοκυριῶν τὸ ἴδιον ἄτομον ἢ οἰκογένεια) φέρῃ εἰς πέρας ὅλας τὰς δραστηριότητας, τότε ροαὶ τινες εἶναι μᾶλλον εἰκονικαί. Μία τοιαύτη περίπτωσις εἶναι ἡ πρώτη, ἀπεικονιζομένη εἰς τὸν πίνακα V.2., ὅπου ἡ οἰκογένεια πληρῶνει ὅλα τὰ διδάκτρα δι' ἓνα φοιτητὴν ἐγγραφόμενον εἰς ἓνα πανεπιστήμιον, τὸ ὅποιον βασίζεται ἀποκλειστικῶς ἐπ' αὐτῆς τῆς πηγῆς εἰσοδήματος. Εἶναι προφανῶς ὑπερβολικὸν νὰ θεωρήσωμεν ἓν νοικοκυριὸν ὡς μονάδα, ἣτις καταβάλλει διδάκτρα εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς ὡς κατανεμητῆς καὶ κατόπιν χρησιμοποιοῖ ταῦτα ὡς καταναλωτῆς. Τὸ ἴδιον καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν μιᾶς ἐπιχειρήσεως ἣτις ἐπιθυμῆι νὰ χορηγήσῃ μίαν δωρεὰν εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς, ὡς ἐν ἐκπαιδευτικὸν ἴδρυμα παρέχον πρακτικὴν ἐν τῇ ἐργασίᾳ ἐξάσκησιν. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τὰ προμηθευόμενα κεφάλαια οὐδέποτε ἐγκαταλείπουσι τὴν ἐπιχείρησιν καθ' ὅλοκληρίαν καὶ δυνατόν νὰ εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ καθορισθοῦν. Τὸ μέρος τοῦτο τοῦ μισθοῦ τοῦ τεχνίτου, τὸ ἀντιπροσωπεῖον τὰς ὑπηρεσίας του ὡς ἐνὸς «διδασκάλου» μαθητευομένων, ἴσως εἶναι ἀδύνατον νὰ καθορισθῇ, ἄλλως, εἰ μὴ μόνον

δι' ἐνὸς αὐθαίρετου τρόπου. Παρὰ ταῦτα, καθὼς τὰ κεφάλαια κινοῦνται εἰς τὰ διάφορα στάδια ἀπὸ τὴν προσφορὰν εἰς τὴν χρησιμοποίησιν, ἀπὸ μίαν σειρὰν φορέων εἰς ἑτέραν, τότε εἰκονικαί μεταβολαί, ὡς αἱ περιγραφεῖσαι, δὲν εἶναι παρὰ μία μικρὰ τιμὴ, τὴν ὅποιαν καταβάλλομεν διὰ τὴν διευκρίνησιν τῶν ροῶν. Ἐν τελικὸν καὶ σχετικὸν πρόβλημα ἀφορῶν τὰς συναλλαγὰς, ἀναφέρεται εἰς τὰς λαμβανούσας χώραν μεταξὺ τῶν ἰδιωτικῶν προμηθευτῶν καὶ τῶν δημοσιονομικῶν ἀρχῶν τοιαύτας. Δυνατὸν γὰρ ὑπάρξουν πόροι ἀποκλειστικῶς δι' ἐκπαιδευτικούς σκοπούς, ἀλλὰ ὅπου οὗτοι ὑπάρχουν ἀποτελοῦν πιθανῶς μικρὰν ἀναλογίαν τῶν συνολικῶν ἐσόδων. Εἰς πλείστας περιπτώσεις ἐνῶ δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν τὸ ποσὸν τῶν χρημάτων, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ ἐξεύρη ἢ κυβέρνησις διὰ νὰ ἀνταπεξέλθῃ εἰς τὰς ἐκπαιδευτικὰς ὑποχρεώσεις, εἶναι ἀδύνατον νὰ συσχετίσωμεν, εἰδικούς φόρους, εἰδικούς φορολογουμένους, ἢ εἰδικὰς συνθέσεις φορολογικῶν ἐσόδων πρὸς τὴν χρηματοδότησιν τῆς παιδείας. Τοῦτο ὑποδηλοῖ, ὅτι ἡ «φορολογικὴ ροή» πρέπει νὰ εἶναι ἀπλῶς ἐν στοιχείῳ ἰσορροπίας, τὸ ὅποιον ἀντισταθμίζεται ἀκριβῶς μὲ τὰς δαπάνας ἐκ τῶν φόρων ὑπὸ τῶν κεντρικῶν ἢ τοπικῶν ἀρχῶν. Τὸ ἴδιον πρόβλημα παρουσιάζεται εἰς τὴν περίπτωσιν δανειζομένης χώρας, ἢ ὅποια δὲν δύναται νὰ συνδεθῇ πρὸς εἰδικὰς ἀπαιτήσεις δαπανῶν.

Ἐν εἰδικὸν πρόβλημα ἀφέθη δι' ἰδιαιτέραν συζήτησιν. Ἡ χορήγησις βοηθείας εἰς τοὺς σπουδαστὰς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς παροχῆς ἐκπαιδύσεως εἰς αὐτοὺς δὲν περιορίζεται εἰς τὴν καταβολὴν τῶν διδάκτρων, ἀλλὰ ἐπίσης εἰς τὴν παροχὴν μέσων διαδιώσεως. Τοῦτο θὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸ ἡμέτερον σύστημα λογαριασμῶν μόνον ἐὰν λάβῃ τὴν μορφήν τῆς «ἐμμέσου» μεταβιβάσεως ἐκ μὴ ἐκπαιδευτικῶν ὑπηρεσιῶν, ἤτοι ὑγειονομικαὶ ὑπηρεσίαι, διατροφή, στέγασις, αἵτινες παρέχονται ἐπίσης εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα. Οἰκονομικαὶ ἐνισχύσεις ὑπὸ μορφήν «ἀμέσων» μεταβιβάσεων πρέπει νὰ ἐκληφθοῦν ἐκτὸς τοῦ πλαισίου τῶν λογαριασμῶν ἢ ὡς μία «ροή» ἐκ τοῦ σχετικοῦ φορέως κατανομήσιν εἰς τὰ νοικοκυριά, ἢ ὅποια δὲν ἔχει ἀντιστοιχίαν εἰς τὸν τρόπον λήψεως τῆς χρηματοδοτήσεως ὑπὸ τῶν «χρησιμοποιούντων». Τὰ κονδύλια ἐξαφανίζονται ὡς ἦσαν, ἐντὸς τῶν θυλακίων ἀσχέτων πρὸς τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα ἀτόμων, τὰ ὅποια παρέχουν στέγασιν, ρουχισμόν, βιβλία κλπ. εἰς τοὺς σπουδαστὰς. Τοῦτο ἐγείρει δύο γενικὰ προβλήματα, ἐν θεωρητικὸν καὶ ἐν πρακτικόν. Τὸ θεωρητικὸν τοιοῦτον εἶναι ἐὰν ἢ ὄχι ὑπάρχῃ οἰοσδήποτε λόγος ἐξισώσεως τῶν ποσῶν ἄλων τῶν στηλῶν, πρᾶγμα τὸ ὅποιον δὲν φαίνεται νὰ εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον, ἀν καὶ δύναται νὰ περιπλέξῃ τὴν παρουσίαν τῆς μητρικῆς. Τὸ πρακτικὸν πρόβλημα εἶναι ἐὰν ἢ ὄχι ἡ παροχὴ δωρεῶν εἰς τοὺς σπουδαστὰς δι' ἕξοδα διαδιώσεως τῶν πρέπει ἐξ ὀλοκλήρου νὰ περιλαμβάνεται. Ἡ πραγματικὴ ἀπάντησις πρέπει νὰ εἶναι «ναί», μόνον διότι οἱ χρηματοδοτοῦντες τὴν παιδείαν ἐλέγχουν συνήθως τὰς τοιαύτας δωρεὰς, αἵτινες, ἐν πάσῃ περιπτώσει, εἶναι συνδεδεμένα πρὸς τὴν παροχὴν τῆς ἐκπαιδύσεως. Ἀφ' ἑτέρου τοῦτο δύναται νὰ καταστήσῃ τὰς διεθνεῖς συγκρίσεις τῶν ἐκπαιδευτικῶν δαπανῶν παραπλανητικὰς περισσώτερον τοῦ συνήθους, διότι τὸ κόστος διαδιώσεως (τῶν σπουδαστῶν) δύνατον νὰ ἐπιβαρύνῃ ποικίλιν παραγόντων, δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν, εἰς διαφόρους ἀναλογίας. Μία εὐκολος ἀπάντησις εἰς τὸ δίλημμα τοῦτο εἶναι ἡ κατάρτισις ἰδιαιτέρας μελέτης τῆς χρη-

ματοδοτήσεως τῶν ἐν λόγῳ δαπανῶν, ὡς τοῦτο ἀπαιτεῖ ἢ περίπτωσις.

V. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΙΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥΣ

Εἰς τὰ παραρτήματα 10 καὶ 11 τοῦ ἐγχειριδίου, ἐγένετο μία προσπάθεια ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν τῆς λογιστικῆς, τῶν περιγραφεισῶν εἰς τὰ προηγούμενα κεφάλαια, χρησιμοποιοῦντες ὡς παράδειγμα τὸ Γαλλικὸν καὶ Γερμανικὸν ἐκπαιδευτικὸν σύστημα. Ἡ ἐφαρμογὴ αὕτη, δὲν ἀποβλέπει εἰς τὴν κατάρτισιν μιᾶς πλήρους σειρᾶς λογαριασμῶν, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ νὰ ὑποδείξῃ τι εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ μὲ τὰς ὑπαρχούσας εἰς τὴν διάθεσίν μας πληροφoρίας ἐκ προσιτῶν πηγῶν, δεδομένων τῶν περιορισμῶν εἰς χρόνον καὶ στατιστικὴν ἐμπειρίαν. Ἡ τοιαύτη ἐφαρμογὴ δύναται νὰ λάβῃ χώραν ὑπὸ συνθήκας αἵτινες ἐπικρατοῦν εἰς τὰς ὑπεραπασχολομένης στατιστικᾶς ὑπηρεσίας, αἱ ὁποῖαι παρὰ τὴν θέλησίν των δὲν δύναται νὰ ἀναλάβουν γενικὰς ἀναπροσαρμογὰς τῶν δραστηριοτήτων των. Ἐν σημαντικῶν ὑποπροϊὸν τῆς μελέτης εἶναι, ὅτι δυνατόν νὰ παράσχῃ ἐν πρόγραμμα διὰ μελλοντικὴν ἔρευναν καὶ μόνον διότι ἀποκαλύπτει ποῦ πρόκειται νὰ εὑρεθοῦν τὰ στατιστικὰ κενά.

Ἐν καθαρὸν ἀποτέλεσμα τῆς προκαταρκτικῆς αὐτῆς προσπάθειας κατὰ τὴν συγκέντρωσιν τῶν στοιχείων εἶναι, ὅτι πολὺ ὀλίγα εἶναι γνωστὰ διὰ τὰς μεταδιβάσεις κεφαλαίων μεταξὺ τῶν «χρηματοδοτῶν», τῶν «κατανεμητῶν τῆς χρηματοδοτήσεως» καὶ τῶν «καταναλωτικῶν μονάδων». Ἡ κατάστασις εἶναι μᾶλλον καλυτέρα ὅσον ἀφ' ἑαυτῆς εἰς τὰς ροὰς μεταξὺ τῶν «καταναλωτικῶν μονάδων», τῶν «λαμβανόντων τὴν χρηματοδότησιν» καὶ τῶν «τελικῶν χρήσεων τῶν κεφαλαίων». Εἰς ἅπαντα τὰ στάδια πολὺ ὀλίγα εἶναι γνωστὰ περὶ τῶν ἰδιωτικῶν πηγῶν καὶ τῶν ἰδιωτικῶν χρήσεων τῶν ἐκπαιδευτικῶν κεφαλαίων.

Ἐτερος παράγων ὅστις ἀναφέρεται ἐξ αὐτῶν τῶν προκαταρκτικῶν προσπαθειῶν τῆς συμπληρώσεως τῆς πινακοποιήσεως εἶναι, ὅτι τὰ οἰκονομικὰ δεδομένα συγκεντροῦνται, σχεδὸν ἀναποφεύκτως, συμφώνως πρὸς τὴν θεσμικὴν καὶ διοικητικὴν δομὴν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἄν καὶ τὰ στατιστικὰ στοιχεῖα τῶν μαθητῶν εἶναι δυνατόν νὰ παρουσιασθοῦν εἰς τρόπον ὥστε νὰ εἶναι ἀνεξάρτητα τῆς διοικητικῆς δομῆς (π.χ., καθ' ἡλικίαν μαθητῶν) καὶ οἱ διδάσκαλοι εἶναι συχνάκις δυνατόν νὰ ταξινομηθοῦν συμφώνως πρὸς τοὺς μαθητὰς τοὺς ὁποῖους οὗτοι διδάσκουν, αἱ οἰκονομικαὶ πληροφoρίαι ἀκολουθοῦν πολὺ πλησίον τὰς ἀκριβεῖς διοικητικὰς διαρρυθμίσεις. Τοῦτο καθιστᾷ τὰς διεθνεῖς συγκρίσεις ἐξαιρετικῶς δυσκόλους, ἐκτός εἰς τὰς πολὺ γενικὰς γραμμὰς. Οὕτω μόνον, αὐστηρῶς συγκρίσιμα διεθνεῖς στοιχεῖα δύναται νὰ παρασχῶν εὐχερῶς ἐν σημείον ἐκκινήσεως διὰ λεπτομερεστεράς μελέτας καὶ συγκρίσεις εἰδικῶν θεμάτων.

VI. ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΑΙ ΤΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ

Δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν δύο σειρὰς πολιτικῶν ἐφαρμογῶν συνδεδεμένων πρὸς τὰς λεγομένας «μικροαποφάσεις» καὶ «μικροαποφάσεις». Θεωροῦμεν ἀναγκαῖον νὰ εἰπωμέν τι, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, περὶ τῆς φύσεως τῶν ἀποφάσεων τούτων πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ καθορισθῇ ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον αὐταὶ ἐπιδροῦν ἐπὶ τοῦ συστήματος τῶν λογαριασμῶν.

«Μακρο-ἀποφάσεις» είναι αἱ ἀποφάσεις ἐκεῖναι, αἵτινες ἐνσωματώνουν μίαν ἐκτίμησιν τῆς δημοσίας ἐκπαιδευτικῆς δαπάνης, παραλλήλως πρὸς ἑτέρας ἐναλλακτικὰς μορφὰς δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς δαπάνης, περιλαμβανομένης καὶ τῆς ἰδιωτικῆς δαπάνης διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν. Ἡ ἐκτίμησις αὕτη εἶναι ἐμφανῶς ἐπηρεασμένη ἐκ τῶν γενικῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς, ὡς παραδειγματικῶς ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀκόλουθον σειρὰν ἐρωτημάτων.

(i) Δεδομένης τῆς ποσότητος καὶ τῆς μορφῆς τῆς ἀπαιτουμένης ὑπὸ τῆς κοινωνίας ἐκπαιδεύσεως, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μεταφρασθῇ τοῦτο εἰς κατανομήν μεταξὺ δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς παρασχῆς (τὸ πρόβλημα τῆς κατανομῆς) καὶ εἰς τοὺς τρόπους κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἐκπαίδευσις πρέπει νὰ χρηματοδοτηθῇ (τὸ πρόβλημα τῆς «δικαιοσύνης»);

(ii) Πόσον πρέπει ἡ ποσότης καὶ ἡ μορφή τῆς ἐκπαιδεύσεως νὰ ἐπηρεασθῇ ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας αὐξήσεως τοῦ κατὰ κεφαλὴν προϊόντος «πρόβλημα ἀναπτύξεως», καὶ νὰ διατηρήσῃ σταθερὰς τιμὰς, εἰσοδήματα καὶ ἀπασχόλησιν (πρόβλημα «σταθερότητος»);

Μέχρι τοῦδε, ἀναφορικῶς πρὸς τὸ πρόβλημα κατανομῆς, σαφῶς πρέπει νὰ ἔχωμεν πληροφoρίας περὶ τῆς σχετικῆς σπουδαιότητος τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν παρασχῶν. Καὶ ἔχομεν, ἤδη, ὑποδείξει, ὅτι εἰς τὰ δύο παραδείγματα (πρᾶγμα τὸ ἑποῖον ἰσχύει καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Μεγάλης Βρετανίας) τὰ στοιχεῖα ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν παρασχῶν δυνατόν νὰ εἶναι λίαν περιορισμένα, ἀκόμη καὶ ἐὰν υἱοθετήσωμεν ἓνα στενὸν ὄριμον τῆς ἐκπαιδεύσεως. Τοῦτο συνεπάγεται ὅχι μόνον τὴν ἱκανότητα τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν παραγωγῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἀλλὰ εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν, λεπτομερῆ τινα γνώσιν τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἀσκουμένης ἐπὶ τοῦ μεγέθους τῆς ἐκπαιδεύσεως ὑπὸ ἀμφοτέρων τῶν ἰδιωτικῶν καὶ δημοσίων μεθόδων παρασχῆς βοηθείας. Μία πολιτικὴ, ἀποσκοποῦσα εἰς τὸ νὰ μεταβάλλῃ τὰς σχετικὰς ἀναλογίας τῆς δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς παρασχῆς, πρέπει νὰ συνεπάγεται γνώσιν ὅχι μόνον τῶν ροῶν τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῆς δαπάνης, ἀλλὰ καὶ τῶν κυρίων ὁμάδων παραγόντων, τῶν ταυτιζομένων πρὸς ἐκάστην ροήν. Ὡς ἐκ τούτου, δίδομεν ἔμφασιν ὅχι μόνον ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν συναλλαγῶν εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν χρηματοδότησιν, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῆς ταξινομήσεως τῶν συναλλασσομένων.

Τὸ γεγονός, ὅτι εἰς πολλὰς χώρας εἶναι εὐκόλον νὰ ἀποδεχθῶμεν, ὅτι αἱ δημόσιαι παραχαῖ ἀσκοῦν τὴν κυρίαν ἐπίδρασιν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, δὲν συνεπάγεται ἀναγκαιῶς ὅτι ὁ κοινὸς φορολογούμενος εἶναι ὁ κυριώτερος χρηματοδότης. Ἐν ἄλλοις λόγοις, τὸ πρόβλημα τῆς «δικαιοσύνης» δὲν εἶναι ἀπλῶς μέρος τοῦ πλεόν γενικωτέρου προβλήματος τῆς ἀποφάσεως τοῦ ποῖος θὰ χρηματοδοτηθῇ τὴν συνολικὴν δημοσίαν δαπάνην. Καταβολαί, συμφῶνως πρὸς τὸ ἀπολαμβανόμενον ὄφελος, πραγματοποιοῦνται ἀκόμη δι' ὀρισμένας μορφὰς ἐκπαιδεύσεως, κυρίως εἰς τὴν ἀνωτάτην καὶ τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν, ἐὰν ὅχι διὰ τὰς ἄλλας, μολοντί δύναται νὰ μὴ εἶναι ἀπαραίτητος ἡ ἐξ ὀλοκλήρου καταβολή. Ἀπὸ τὴν ἄλλην ὅψιν τοῦ νομίσματος, τὸ γεγονός ὅτι ἐν ἐκπαιδευτικῶν ἴδρυμα εἶναι ἰδιωτικόν, δὲν συνεπάγεται ἀναγκαιῶς ὅτι τοῦτο δὲν λαμβάνει κυβερνητικὴν δότηθειαν, εἴτε ἀμέσως διὰ παρασχῶν κατὰ

τήν ἴδρυσιν καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς λειτουργίας του, εἴτε ἐμμέσως διὰ κυβερνητικῶν δωρεῶν καταβαλλομένων εἰς τοὺς μαθητὰς ἢ σπουδαστὰς μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι οὗτοι θὰ φοιτήσουν εἰς αὐτό. Ἐξετάζοντες τὸ πρόβλημα τῆς δικαιοσύνης, πρέπει, ἐν τούτοις, νὰ γίνῃ γνωστὸν ποία ὀργανώσεις ἢ ὁμάς ἀτόμων ἐχρηματοδοτήσεν τι, καὶ πῶς καὶ πόσον. Ὡς ἐτονίσθη εἰς τὸ Κεφάλαιον II, δὲν δύναται τις νὰ ἔχῃ σαφῆ εἰκόνα τοῦ βλοῦ θέματος, παρατηρῶν μόνον τὴν «θετικήν» ροὴν τῶν κεφαλαίων, λόγῳ τῆς σημαντικῆς ἐπιδράσεως τὴν ὁποίαν ἡ φορολογικὴ πολιτικὴ δύναται νὰ ἀσκήσῃ ἐπὶ τῆς ἰκανότητος διὰ τὴν ἀπόκτησιν μορφώσεως.

Τοῦτο εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς ἀναπτύξεως, τὸ ὁποῖον ἔχει προσελκύσει τὴν περισσότεραν προσοχὴν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἐπικρατεῖ εἰς εὐρεῖαν κλίμακα ἢ ἀποψις, ὅτι ἡ πολιτικὴ ἢ ὁποία ἐπιδιώκει νὰ συνδυάσῃ ἓνα ἐπιταχυνόμενον ρυθμὸν οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως μὲ τὴν ἐλαχιστοποίησιν τῶν εἰσροῶν κεφαλαίου, πρέπει σοβαρῶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπεκτάσεως, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐπένδυσιν παγίου κεφαλαίου. Δὲν ἐνδιαφερόμεθα διὰ τὰ τεχνικὰ ἐπιχειρήματα, ἅτινα περιβάλλουν τὰ πρότυπα ἀναπτύξεως, τὰ ὁποῖα ἐνσωματώνουν τὴν ἐκπαιδευσιν ὡς μίαν μορφήν εἰσροῆς «μὴ φυσικοῦ κεφαλαίου» (1) ἀλλὰ διὰ τὰς συνεπείας τῆς παρουσιάσεως τῶν στατιστικῶν στοιχείων. Ἀπαιτεῖται πρωτίτως ἐν μέτρον μετρήσεως τῆς συνεισφορᾶς τῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὸ ἐθνικὸν προϊόν, δηλ. τὸ «καθαρὸν προϊόν» τῆς ἐκπαιδεύσεως, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον κάποια ἐκτίμησις ἐκείνου τοῦ μέρους τοῦ ἀκαθαρίστου προϊόντος τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ τοιμέως, τὸ ὁποῖον εἶναι «ἀγορασμένο» διὰ τὰς βελτιώσας τὴν παραγωγὴν τοῦ μελλοντικοῦ προϊόντος, παρὰ διὰ τὰς παράσχη ἄμεσον ἀπόλαυσιν ἢ μίαν βελτίωσιν τῆς παραγωγῆς τοῦ τρέχοντος προϊόντος.

Πρέπει νὰ γίνῃ ἀμέσως παραδεκτόν, ὅτι ἡ ταξινόμησις τῶν λογαριασμῶν τοῦ Κεφαλαίου III δὲν πράττει οὐδὲν περισσότερο, παρὰ νὰ ἀναγνωρίξῃ τὸ ἀνεπεξέργαστον ὕλικόν τὸ ὁποῖον εἶναι ἀναγκαῖον νὰ συγκεντρωθῇ, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἐργασίας ἧτις περιγράφεται εἰς τὸ Κεφάλαιον VI. Ἐν τούτοις, δὲν φαίνεται παράλογον νὰ «συναϊνέσωμεν» εἰς περαιτέρω ἐξελίξεις τοῦ συστήματος τῶν λογαριασμῶν, διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἀπαιτήσεων τῆς πολιτικῆς τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, δεδομένου ὅτι ὑφίστανται, σημαντικὰ ἐννοιολογικὰ προβλήματα πρὸς ἐπίλυσιν εἰς τὴν μέτρησιν τοῦ καθαροῦ προϊόντος τῆς ἐκπαιδεύσεως, ὅταν ἐν μεγάλῳ μέρει τῆς ἐκπαιδεύσεως δὲν ἔχῃ ἀποτιμηθῇ (2). Περαιτέρω οἱ οἰκονομολόγοι ἀκόμη διαφωνοῦν μεταξύ των ὡς πρὸς τὴν ὑπαρξίν ἢ μὴ κάποιας σημασίας εἰς τὴν συζήτησιν περὶ ἐνὸς «συστατικοῦ ἐπενδύσεως». Ἔως ὅτου τὸ πρόβλημα εἰς τὴν συζήτησιν περὶ ἐνὸς «συστατικοῦ ἐπενδύσεως», ὁ ἀπλοῦς ἀναλυτὴς τῆς δομῆς τῶν λογιστικῶν πινακῶν δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐνεργήσῃ.

1) Αὐτὰ ἐξητάσθησαν ἐν λεπτομερείᾳ εἰς : «Λοιοποὶ Παράγοντες Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως», Ο.Ο.Σ.Α., Παρίσι, 1964.

2) Εἰς τὸ παράρτημα, πραγματοποιεῖται μία σύντομος ἐξέτασις τῶν προβλημάτων τούτων. Ταῦτα ἐπίσης ἐξετάζονται πληρέστερον εἰς προσεχῆ μελέτην ὑπὸ τοῦ συγγραφέως καὶ τοῦ κ. R. Lavers τῆς ὁμάδος διὰ στατιστικὰς καὶ οἰκονομικὰς μελέτας τῆς ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως. Σχολῆ Οἰκονομικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Λονδίνου.

Ἡ θεωρία τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς ἔχει παρουσιάσει μίαν πλήρη σειράν πιθανῶν ἐπιδράσεων ἐπὶ τοῦ ἐπίπεδου τῶν εἰσοδημάτων, τιμῶν καὶ ἀπασχολήσεως, ἅτινα παράγονται διὰ τῆς μεταβολῆς τῶν κυβερνητικῶν ἐσόδων καὶ δαπανῶν ὡς πρὸς τὸ ποσὸν καὶ τὴν σύνθεσιν. Οὕτω, θεωρητικῶς, τὸ ἡμέτερον σύστημα λογαριασμῶν δύναται νὰ ἀποκαλύψῃ μίαν σειράν ὀργάνων, προερχομένων ἐκ δανείων, δωρεῶν καὶ ἀμέσων δαπανῶν, ἅτινα δύναται νὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ νὰ βοηθήσουν εἰς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ προβλήματος «σταθερότητος». Φυσικὰ εἰς τὴν πράξιν αἱ «μακροαποφάσεις», αἵτινες ἀφοροῦν εἰς τὴν σχετικὴν ἀποτελεσματικότητα, δεδομένης μιᾶς πλήρους σειρᾶς κυβερνητικῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν, εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ πραγματοποιηθοῦν, μεταβάλλοντες τὴν ἐκπαιδευτικὴν δαπάνην εἰς βάρος ἄλλων δαπανῶν. Παρὰ ταῦτα, τὸ γεγονός ἐστὶν αἱ δαπάναι ἐκπαιδεύσεως, εἶναι πιθανόν νὰ ἀποτελοῦν ἓν σημαντικὸν μέρος τῶν συνολικῶν δαπανῶν, καθιστᾶ ταύτας ἀντικείμενον προσεκτικῆς ἐξετάσεως καὶ περιοχῆς, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ἅπαντα τὰ κυβερνητικὰ κλιμάκια. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ταξινόμησις τῶν δαπανῶν θὰ εἶναι ἰδιαιτέρως χρήσιμος διὰ τοὺς σκοποὺς τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς. (Δυνατὸν νὰ ἀξιῶναι νὰ σημειωθῇ ἐν παρενθέσει, ὅτι ἡ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ ὑποδηλοῖ μίαν ἐναλλακτικὴν οἰκονομικὴν ταξινόμησιν, δηλαδὴ τὴν ταξινόμησιν τῶν κυβερνητικῶν δαπανῶν διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν ὑπὸ τὴν χρησιμοποιουμένην μορφήν τῆς βιομηχανικῆς προελεύσεως τῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν. Τοῦτο θὰ ἦτο σημαντικὸν εἰς τὰς χώρας ὅπου χρησιμοποιεῖται ἀνάλυσις εἰσρῶν - ἐκροῶν, ὡς μέθοδος διὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν πολλαπλασιαστικῶν ἀποτελεσμάτων τῶν μεταβολῶν τῆς κυβερνητικῆς δαπάνης εἰς ὀρισμένους τομεῖς τῆς οἰκονομίας).

Εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν μικροαποφάσεων δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι αἱ σχέσεις μεταξὺ ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς καὶ τῆς γενικῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς εἶναι δεδομένα, καὶ ἐκεῖνο διὰ τὸ ὅποιον ἡμεῖς ἐνδιαφερόμεθα εἶναι ἡ λεπτομερὴς ἐκτέλεσις τῆς ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς. Εἶναι δυνατὸν νὰ σκεφθῇ τις μίαν πλήρη σειράν παραδειγμάτων, εἰς τὰ ὅποια τὸ σύστημα τῶν λογαριασμῶν δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς αὐτὸ τὸ ἐπίπεδον, ἀλλὰ ἐν μόνον κύριον παράδειγμα εἶναι ἀρκετὸν. Αἱ ὁμηροῖαι ἀρχαὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως πρέπει νὰ ἔχουν κάποιαν πρόβλεψιν τοῦ standard τῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς ἕκαστον ἐπίπεδον, καθὼς καὶ τοῦ βαθμοῦ εἰς ὃν ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι προσιτὴ εἰς τὰς σχετικὰς ομάδας - ἡλικιῶν. Τοῦτο ὑποδηλοῖ ἀμέσως, ὅτι πρέπει μετὰ προσοχῆς νὰ παρακολουθῶνται οἱ σχετικοὶ ρυθμοὶ ἀναπτύξεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν δαπανῶν, εἰς τὰ διάφορα ἐπίπεδα, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἐπιτύχωμεν μίαν ἀκριβῆ ἰσορροπίαν τῶν ἐγκαταστάσεων, αἵτινες προκύπτουν ἐκ τῶν προβλέψεων. Οἱ ἡμέτεροι λογαριασμοὶ εἶναι λοιπὸν χρήσιμοι, ὄχι μόνον ὡς ἱστορικὰ ἀρχεῖα, ἀλλὰ ἐπίσης, ὡς ἐν πλαίσιον δι' ἐκπαιδευτικὰς προβλέψεις, μεταφραζομένας εἰς ἀπαιτήσεις πόρων. Τὸ ἴδιον τοῦτο παράδειγμα προϋποθέτει, ὅτι ἐκτιμήσεις πραγματοποιοῦνται ἐκ τῆς σχέσεως μεταξὺ τῆς «ἐκροῆς» τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκπαιδευομένων εἰς διάφορα ἐπίπεδα καὶ τῆς «εἰσροῆς» τῶν πόρων, ἧτοι ἡ συνάρτησις παραγωγῆς καθορίζεται διὰ τὰς διαφορετικὰς μορφὰς καὶ ἐπίπεδα ἐκπαιδεύσεως. Οἱ ἡμέτεροι λογαριασμοὶ δὲν ἀφοροῦν ἀπ' εὐθείας εἰς τὰς μελέτας ταύτας τῆς ἐκπαιδευτικῆς παραγωγικότητος, διότι δὲν παρουσιάζονται μὲ

ἀκολουθείται εἰς τὴν μέτρησιν τοῦ καθαροῦ προϊόντος τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν εἶναι ἀπλῶς αἱ πληρωμαὶ εἰς τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους, ἤτοι μετροῦμεν τὸ προϊόν λαμβάνοντες τὴν ἀξίαν τῶν παραγωγικῶν εἰσορῶν ἐργασίας. Ἐν τούτοις, ἐὰν ἡ αὐτὴ διαδικασία ἤθελεν ἐφαρμοσθῆ εἰς τὰ ἰδιωτικά ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα, τὰ ὁποῖα «πωλοῦν» ἐκπαιδεύουσιν, θὰ ὠδήγει εἰς τὴν παράλειψιν ἄλλων παραγωγικῶν εἰσορῶν, ὅπως τὰ κέρδη, διανεμημένα ἢ ἀδιανεμήτα, τόκοι καὶ ἐνοίκια. Θὰ ἠδύνατο νὰ ἰσχυρισθῆ τις ὅτι ὑπάρχουν ἀντίστοιχοι πληρωμαὶ παραγωγικῶν συντελεστῶν εἰς τὸν δημόσιον τομέα. Εἰς τοὺς ἐθνικοὺς λογαριασμοὺς εἶναι σύνηθες νὰ ὑπολογίζεται ἐνοίκιον εἰς τὰ κυβερνητικὰ κτίρια περιλαμβανομένων καὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν τοιούτων, καὶ μέρος τῶν πληρωμῶν διὰ τόκους διὰ τὸ δημόσιον χρέος, δυνατόν νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀντίστοιχον τῶν τοκομεριδίων. Ἡ δυσκολία εἶναι ὅτι ὁ ὑπολογισμὸς περιλαμβάνει συμβιβασμὸν τινα εἰς τὴν ἐκτίμησιν, ἰδιαίτερος περισσότερον εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν δημοσίων κτιρίων καὶ ἀκόμη ἐὰν δυνάμεθα λογικῶς νὰ ἀπονεύωμεν ἐν ποσοστῶν τῶν πληρωμῶν διὰ τόκους τοῦ δημοσίου χρέους εἰς τὰς ἡμετέρας συνολικὰς πληρωμὰς τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν, ἀντιμετωπίζομεν τὴν πρόσθετον δυσκολίαν, ὅτι τοιαῦτα πληρωμαὶ τόκων θεωροῦνται κανονικῶς ὡς μεταβιβάσεις καὶ οὐχὶ ὡς μέρος τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

Α. 3. Θὰ ἐγένετο εὐκόλως κατανοητὸν ἐὰν τὰ ὑπουργεῖα παιδείας ἐξήταζον προσεκτικῶς τὴν ἀξίαν τῆς ἀναπτύξεως μιᾶς διαδικασίας διὰ τὴν μέτρησιν τοῦ καθαροῦ προϊόντος. Εἶναι, ἐν τούτοις, χρήσιμον νὰ δειχθῆ πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτύχωμεν μίαν προσέγγισιν εἰς τὸ σύνολον τῶν πληρωμῶν τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν εἰς τὴν ἐκπαιδεύσιν, οἱ ὁποῖοι θὰ ἠδύνατο νὰ συγκριθοῦν πρὸς τὰς συνολικὰς πληρωμὰς (ἐθνικὸν εἰσόδημα) εἰς οἰανδήποτε οἰκονομίαν:

Πίναξ V. Πληρωμαὶ παραγωγικῶν συντελεστῶν εἰς τὴν ἐκπαιδεύσιν.

1. Μισθοὶ καὶ ἡμερομίσθια καταβληθέντα κατὰ ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα στοιχεῖον V (α) (ι), Πίναξ IV. 1 , μετὶ οὗ μισθοὶ καὶ ἡμερομίσθια ἀποδιδόμενα εἰς «μὴ ἐκπαιδευτικὰς» δραστηριότητας τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων.
2. Ὑπολογισθέντα ἐνοίκια ἐκπαιδευτικῶν κτιρίων ἀνηκόντων εἰς ἰδιωτικά ἱδρύματα καὶ εἰς τὴν κυβέρνησιν μετὶ οὗ ὑπολογισθέντα ἐνοίκια ἀποδιδόμενα εἰς μὴ ἐκπαιδευτικὴν χρῆσιν τῶν κτιρίων.
3. Ἐνοίκια, τόκοι καὶ κέρδη (διανεμημένα καὶ ἀδιανεμήτα) τῶν ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων.
4. Πραγματικὴ καὶ ὑπολογισθεῖσα ἀξία ὑπηρεσιῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν ἀτόμων καὶ «μὴ ἐκπαιδευτικῶν» ἰδρυμάτων παρεχόντων ἐκπαιδευτικὰς ὑπηρεσίας (Κεφάλαιον II).
5. Σύνολον

Ἐὰν τὸ ὑπ' ἀριθ. 4 στοιχεῖον, ὡς αἱ ὑπηρεσίαι τῶν νοικοκυριῶν ὡς ἐκπαιδευτικῶν δὲν ἀποτιμᾶται κανονικῶς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, τότε αἱ ὑπηρεσίαι αὗται πρέπει νὰ προστίθενται εἰς τὸ συνολικὸν ἐθνικὸν εἰσόδημα, ὅταν ἐνεργοῦνται συγκρίσεις πρὸς αὐτὸ.

Α. 4. Λαμβάνοντες τὸ δεύτερον μέτρον — τὸ ποσοστὸν τῶν ἐτησίων πόρων τῶν χρησιμοποιουμένων εἰς τὴν ἐκπαιδεύσιν — ἀντιμετωπίζομεν περισστέρας δυσκο-

λίας. Ἐπενδύσεις εἰς πάγιον κεφάλαιον καὶ εἰς ἀποθέματα δὲν παρουσιάζουν ἐννοιολογικὸν πρόβλημα, ἀλλὰ δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ εἰς τὰς τρεχούσας δαπάνας δι' ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίας [στοιχεῖον V (α) πίναξ IV. 1 [Ἀγοραὶ ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν ἐκ τῆς τρεχούσης παραγωγῆς ὑπὸ τοῦ ἰδιωτικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ τομέως εἶναι, εἴτε συστατικὰ μέρη τῆς ἀκαθαρίστου ἐθνικῆς δαπάνης, εἴτε διακλαδικαὶ πληρωμαί, εἴτε εἰσαγωγαί. Τὰ δύο τελευταῖα στοιχεῖα δὲν εἶναι συστατικὰ μέρη τῆς Ἀκαθαρίστου Ἐθνικῆς Δαπάνης. Ἀφ' ἑτέρου ὅμοιαι ἀγοραὶ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως χαρακτηρίζονται εἰς τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ὡς συστατικὰ μέρη τῆς Ἀκαθαρίστου Ἐθνικῆς Δαπάνης, διότι ἡ κυβέρνησις γενικῶς χαρακτηρίζεται ὡς τελικὸς ἀγοραστής. Συνεπῶς, εἶναι ἀθέμιτος ἡ πρόσθεσις πασῶν τῶν τρεχουσῶν ἀγορῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς των ὡς ποσοστὸν τῆς Ἀκαθαρίστου Ἐθνικῆς Δαπάνης.